

Наше Слово

PIK LXV № 24 (3279) ВАРШАВА, 14 ЧЕРВНЯ 2020 РОКУ
ЦІНА – зл. 4,00 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAÍŃSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Перемиські
матуристи
Фото Касі
Комар-Мацинської

Випускні іспити на фоні коронавірусу

У Польщі триває «матуральний марафон» (пол. «maraton maturalny», від «matura» – випускні іспити, відповідник зовнішнього незалежного оцінювання в Україні). Минулого року, коли відбувався страйк вчителів, були застереження щодо того, чи встигнуть учні підготуватися до екзаменів. А цього річ – через пандемію коронавірусу, у зв'язку з якою випускники мусили навчатися дистанційно – побоювання є ще більшими. Незважаючи навіть на те, що усних іспитів не буде.

Іспити на атестат зрілості складають 70 цього річних випускників шкіл з українською мовою навчання у Польщі (стільки ж, скільки й торік). У Білому Борі є 12 таких учнів, у Гурові-Ілавецькому – 32, у Перемишлі – 10, у Лігніці – 16. Як і раніше, в окремих випадках іспити складатимуть також минулорічні випускники, які хочуть покращити оцінки з певних предметів.

Тритижневий період екзаменів розпочався 8 червня іспитом із польської мови. Окрім цього, учні здаватимуть математику та іноземну мову. Також кожен повинен обов'язково скласти щонайменше один іспит на розширеному рівні.

Учні шкіл, у яких проводилося навчання мови для меншин, мусять обов'язково скласти іспит із цього пред-

мету. Для українців це буде 29 червня, тобто на місяць пізніше, ніж торік.

Слід згадати, що цей іспит можуть складати також діти, які не є учнями українських шкіл, але відвідували, наприклад, пункт навчання української мови – минулого року двоє випускників склали таким чином екзамен у школі в Лігніці. Цього року немає ані таких учнів, ані також випускників, які склали би в українських ліцеях матуру з лемківської мови (рік тому їх також було двоє).

Учні, що є громадянами України та приїхали до Польщі на іспити, мусили проходити 14-денний карантин. Так, школа у Гурові-Ілавецькому забезпечила тестами на коронавірус своїх 15 приїжджих випускників, а також

працівників школи – їхні результати виявилися негативними.

«Переляк», «невідомість», «несподіванка»

Цьогорічні іспити дещо відрізняються від тих, до яких ми звикли. Усе – через пандемію коронавірусу. Згідно з рекомендаціями, підготовленими Центральною екзаменаційною комісією, учні мусять приходити на іспити у масках. Зняти їх можна буде, лише зайнявши місце у залі. Маски повинні одягати також члени комісії, які хочуть підійти до випускника. Столи повинні стояти мінімум за 1,5 метра один від одного, а біля головного входу та в кабінетах мають бути дезінфектори.

Проте не це найбільше турбує директорів шкіл, вчителів та учнів.

– Випускники тішились, що цього року, на відміну від 2019, коли тривав страйк учителів, все буде нормально. Ніхто не сподівався, що цей рік виявиться чи не гіршим, – говорить Анна Гаврильчак-Маланчак, директорка Комплексу загальноосвітніх шкіл з українською мовою навчання № 4 ім. Богдана-Ігоря Антоновича у Лігніці.

Очільники українських навчальних закладів зазначають: протягом першого місяця дистанційного навчання учні були вмотивованими та активними, але з кожним днем, коли точної інформації про дати іспитів не з'являлося, ця мотивація зменшувалася.

Нова інформація ОУП про мову ворожнечі: Лупаймо сю скалу!

ІГОР ІСАЄВ,
головний
редактор
порталу
PROstir.pl

З'явився новий документ Об'єднання українців у Польщі, присвячений моніторингу мови ворожнечі проти нашої спільноти. Можемо говорити про перші висновки величезного проєкту, котрий ОУП розпочало три роки тому.

За підтримки Фонду Стефана Баторія Об'єднання українців у Польщі від 2017 року реалізує проєкт «Моніторинг і документування дискримінації та мови ворожнечі щодо української меншини та мігрантів з України». Досі в рамках цього проєкту з'явилися два розлогі звіти, що названі «Українська меншина і мігранти з України в Польщі. Аналіз дискурсу» (у 2018 та 2019 роках).

Це були всебічні опрацювання, котрі аналізували генезис та сьогодинішній стан того, яким чином українців у Польщі сприймають у громадському дискурсі. Зокрема — в інтернеті. Досі в жодному проєкті факт величезної зневаги українців у світовій мережі так комплексно не аналізувався — хоча представники нашої організації від початку масового існування інтернету в Польщі звертали увагу на величезний,

непропорційний до дійсності пласт ворожнечі якраз проти нашої меншинної групи.

У представлених документах з точки зору соціології (д-р Марек Трошинський) та права (мец. Петро Федусь) комплексно аналізувалися «найбільш» популярні висловлювання проти українців у польському інтернеті, напади на представників нашої громади та реакція польської держави на ці випадки.

«На нашу думку, практика державних інституцій у випадку деяких публічних виступів чи актів агресії суперечить міжнародним зобов'язанням Польщі у сфері протидії явищам ксенофобії та нетерпимості, а також суб'єктивного поводження з громадянами-представниками меншин», — читаємо у вступному слові Петра Тими у рапорті 2019 року — «У звіті ми показуємо явища, які, на нашу думку, впливають не лише на сприйняття українців у Польщі, але мігрантів та працівників з України. У звіті ми також вказуємо на такі явища та тенденції, які були відсутні в попередні роки, як-от брак однозначної відповіді з боку державних органів на прояви ненависті проти осіб з огляду на національне походження, часткове невиконання Польщею положень Закону про національні меншини та регіональну мову 2005 року».

В останньому документі ОУП переносить акцент з теорії на практику. Результати кількарічного проєкту не залишають ілюзій: протягом 2019 року

прозвучало кілька правосудних, обвинувальних вироків щодо людей, котрі в інтернеті сіяли мову ворожнечі проти українців. Один з таких вироків був винесений у грудні 2019 року — суд позитивно розглянув позов про наклеп на голову ОУП одного з інтернет-порталів, котрий стверджував, ніби «лідер Об'єднання українців у Польщі погрожує другою Волинною». Як наслідок, матеріали подібного характеру були видалені. Частина вироків завершилася карами та громадськими роботами, до цього доходили фінансові кари на добродійність (найвища досі — 7,5 тис. зл.).

ОУП звертає увагу, що у зв'язку з низкою обвинувальних актів проти авторів ненависних коментарів щодо українців, «від 1 жовтня 2019 року має місце нове явище — посилення медіа-атак та дискредитація дій [суб'єктів, пов'язаних із провадженням], особливо ОУП, прокуратури (районна прокуратура Прага-Північ у Варшаві), судів, що ведуть провадження з повідомлення ОУП». Зазначається, що атаки у медіа на ОУП пов'язані з реалізацією саме цього проєкту моніторингу.

Попри це, частина справ — знаходиться в процесі. Вони стосуються не тільки нападів на представників ОУП, але й загалом на приятелів українців чи України, як-от голови люблінського фонду «Homo Faber» Анни Домбровської, депутатки, віце-спікерки Сейму Малгожати Госевської чи Агнешки Ромашевської, директори телеканалу «Белсат». ОУП продовжує моніторинг, а також пише нові заяви до прокуратури. Як зазначається, на адресу представників української національної меншини та вихідців з України далі лунають такі формулювання, як-от «banderowiec, banderowski bydlę, banderku**a, pomiot

banderowski, pomiot, UPAdlińcy, UPAdlina, Ukraina kur*a, chachoł, gnida, swolocz, śmieć, skur*ysyn, pierd*lony, chwasty, je*a-ny, bandyta». Перепрошуючи Шановних Читачів і Читачок, наводжу цю цитату повністю, щоб Ви мали свідомість: якщо чуєте або читаете в публічному місці подібні висловлювання на свою адресу, можна і варто їх документувати (якомога детальніше: місце, дата і час, цитата, автор, фото або запис — якщо це в інтернеті чи в медіа), а відтак — перекладувати до ОУП.

Окремо в документації зазначаються посередні акти агресії щодо українців — нищення українських пам'ятників. На відміну від злочинів в інтернеті, де є успіхи, у випадку монументів «від перших знишень у 2014 році до січня 2020 року офіційна влада не засудила цих актів вандалізму і не ініціювала жодних кроків із ремонту пошкодженої могили в неіснуючому селі Монастир та повністю знищеного монументу у Верхраті».

Підбиваючи підсумки, загалом можна сказати: завдяки цьому проєктові ОУП вдалося спонукати польські правоохоронні органи до реальних дій щодо переслідування мови ворожнечі проти українців в інтернеті. Цьому передували кільканадцять років різноманітних кроків, проте сьогодні комплексний проєкт, з участю науковців та правника, приносить відчутні результати. На цей проєкт звернули увагу також ті, хто великою мірою стоїть за свідомим цькуванням українського середовища в Польщі, хоч до комплексного вирішення проблеми ще далеко. Отже ОУП — і нам усім — варто побажати за Франком: «Нехай ні жар, ні холод не спинить нас».

Бо нам призначено скалу сесю розбити. ■

Продовження з 1 сторінки

— Це ненормальна ситуація. Випускники не могли зустрічатися з учителями й готуватися до іспитів. Через онлайн-навчання і самі діти, і ми не знаємо, чого сподіватися. Усі налякані. Цьогорічні іспити — це великий «знак питання» для усіх, — каже директорка Комплексу шкіл з українською мовою навчання у Гурові-Ілавському Марія-Ольга Сич.

Щоправда, у травні у школах почалися консультації, проте тоді в учнів останніх класів ліцеїв уже закінчилося навчання.

— Учні залишили школу у кінці квітня, іспити почалися через місяць. Така ситуація може мати великий вплив на їхні результати, — вважає Анна Гаврильчак-Маланчак. Вона пояснює, що можливість та навіть обов'язок проводити безпосередні заняття з учнями вчителі мають лише від травня. Натомість раніше всі розраховували на те, що повторювати матеріал перед іспитами випускники будуть у квітні. Пандемія великою мірою це унеможливила.

План «А» та план «Б»

Цьогорічні випускники матимуть лише письмові іспити. Багато хто хоче скласти їх на розширеному рівні — це набагато важче, але дає більше балів при вступі до вищих навчальних закладів. Матура великою мірою визначає, де випускник може продовжити

навчання. Самі учні усвідомлюють, що сьогодні цінуються точні науки, бо ринок праці має більше вакансій для випускників технічних напрямків. Проте вони обережні у виборі напрямків навчання.

— Минулого року всі охоче розповідали, куди хочуть вступити. Зараз діти більш стримані, не хочуть говорити про

це. Усе залежить від результатів іспитів. Наші учні мають план «А» та план «Б», — пояснює Анна Гаврильчак-Маланчак.

Випускники, які не складуть іспити або матимуть низькі оцінки, наступного року зможуть повторити спробу. А результати нинішньої matury будуть відомі до 11 серпня. ■

Павло ЛОЗА

Фото з архіву школи у Білому Борі

Фото з архіву школи у Лігніці

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Український онлайн-концерт у рамках проекту «Багатокультурне Помор'я»

7 червня у рамках проекту «Багатокультурне Помор'я» («Wielokulturowe Pomorze»), організовано-го Надбалтійським центром культури у Гданську (Nadbałtyckie Centrum Kultury w Gdańsku), відбувся онлайн-концерт української пісні, на якому виступила вокалістка Ганна Текучева. Вона виконала сучасні хіти, народні та авторські пісні.

Ганна Текучева походить із міста Антрацит, що на Луганщині. Навчалася на факультеті музичної педагогіки та художньої культури Національного університету імені Тараса Шевченка в Луганську. 10 років Ганна була незмінною солісткою рок-гурту «Still blade» та джаз-бенду «Дежавю». У 2017 році переїхала до Польщі, де продовжує займатися творчою діяльністю: веде дитячий гурток «Мелодика», заснувала вокально-інструментальне тріо «VoDoGraj» та хор «Вирій», членами якого є передусім українські студенти, що навчаються у Тримісті.

«ArtFestiwal-2020» у греко-католицькому храмі у Старгарді

У рамках «ArtFestiwal-2020» у Старгарді відбулася виставка «Перспектива правди», відео з якої можна побачити на ютуб-каналі Культурного центру Старгарду (SCK Stargard). На записі місцевий парох о. Руслан Марцішак та його дружина Івона Марцішак розповідають про ікони у старгардській святині та візит українського художника Дмитра Гордіци. Дехто називає його «галицьким іконописним авангардом». Проте сам він не обмежується однією малярською технікою, постійно шукає нові та самовдосконалюється.

«Руслан» привіз у Вроцлав 75 тонн медобладнання

Фото з твіттер-акаунту представництва Польщі при НАТО

3 червня у Вроцлаві приземлився один із найбільших транспортних літаків у світі — український літак Ан-124 «Руслан». Він привіз до центру Нижньосілезького воєводства 75 тонн медичного обладнання для боротьби з коронавірусом. Про це повідомили в українському посольстві.

Це уже п'ятий успішний рейс, який літаки компанії «Авіаліній Антонова» виконали до Польщі. Нагадаємо, у квітні Ан-225 «Мрія» доставив до Варшави медобладнання з Китаю.

З'їзд колишніх мешканців Улюча

Щороку у святині в Улючі відзначають Вознесіння Христове. Уже тридцять років ці заходи були пов'язані зі з'їздом колишніх мешканців сіл Улюча, Грушівки та інших навколишніх населених пунктів, а також нащадків тамтешніх українців. Захід проходив у суботу та неділю після самого свята. Як повідомляє сайт Перемисько-Варшавської архієпархії Української греко-католицької церкви у Польщі, з огляду на пандемію коронавірусу цього року зустріч організувати не вдалося. Вирішили натомість відслужити 31 травня літургію у святині на горі Дубник в Улючі; того дня йшов дощ, через що багато вірян похилого віку не змогли піднятися на гору, тож зрештою службу провели у сусідній Гломчі. Очолив її архієпископ, митрополит перемисько-варшавський Євген Попович. Співслужили з ним о. Микола Костецький і о. Григорій Падан. На закінчення літургії владика освятив жертovníк та ікону Вознесіння Господнього, які подарували церкві Софія і Ярослав Холявки. При нагоді митрополит Євген подякував Ярославу Холявці за багатолітню участь у суспільному і церковному житті сяноцької па-

рафії і за догляд за цвинтарями на Дубнику і Сяноці, та вручив йому почесну грамоту і найвищу нагороду митрополії — медаль Блаженного Йосафата Коциловського (її Ярославу Холявці призначили ще у квітні на його 90-ліття).

Нагадаємо, до 1944 року в Улючі було 400 домашніх господарств і 2040 жителів (з них — 1620 українців). У 1945-1947 роках у селі велася боротьба між УПА та Військом польським. У травні 1946 року польські військові спалили близько 300 будинків, а 1000 людей виселили в Україну; ще через рік польська армія повністю знищила село. 28 квітня 1947 року близько 550 жителів Улюча переселили у рамках акції «Вісла» на захід та північ Польщі. На згарищах села залишився тільки один будинок, цвинтар і дерев'яна церква Вознесіння Христового на горі Дубник.

Мистецький конкурс для дітей у Круклянках

Фото з фейсбук-сторінки Початкової школи у Круклянках

Українські діти, які ходять на уроки релігії (греко-католицького обряду) до Початкової школи у Круклянках, взяли участь у мистецькому конкурсі «Церква завжди та скрізь з тобою». Перемогла учениця 1 класу Клаудина Савко. Малюнки учнів представили у церкві св. Мученика Йозафата Кунцевича у Круклянках.

Українці підготували дорожню карту для історичного діалогу з Польщею

Український інститут національної пам'яті (УІНП) готовий до співпраці з польським інститутом задля врегулювання історичних суперечок і примирення. Про це повідомив голова УІНП Антон Дробович під час онлайн-дискусії «Як історичне минуле стає ідеологічним теперішнім?», яка відбулася під кінець травня.

Українці підготували конкретну пакетну пропозицію — дорожню карту співпраці. Перший її блок стосується українсько-польських справ, що потребують якісного діалогу: конкретних могил, пам'яток, монументів. Другий блок — це протистояння та опір агресивним втручанням в історичну пам'ять України. Ці питання обговорювали не лише з українськими істориками та експертами, а й із послом Польщі в Україні Бартошем Ціхоцьким. Більше про дорожню карту для історичного діалогу з Польщею читайте у наступному номері тижневика.

Українці приєдналися до #hot16challenge2

Український ютуб-виконавець із ніком IMIGRA-NIEC, який проживає у Польщі, приєднався до акції #hot16challenge2, виступивши із польськомовним твором. «Я тут не для того, щоби згадувати старе і руйнувати те, що є, я тут для того, аби повторювати — Україна тобі не ворог», — співає українець, згадуючи також, як не раз чув, що має виїхати з Польщі, бо є для поляків «бандерівцем».

#Hot16challenge2 — це ініціатива реперів та співаків. Учасники флешмобу мають записати трек, а потім передати естафету ще чотирьом виконавцям, які мають 72 години на відповідь. Основна мета #Hot16challenge2 — активізувати якомога більше музикантів та мобілізувати спочатку хіп-хоп-виконавців, а потім і всю музичну індустрію для допомоги в боротьбі із COVID-19. Так, учасникам флешмобу та їхнім шанувальникам пропонують пожертвувати гроші на благодійні акції. До челенджу

вже приєдналося багато українських співаків, митців та політиків — зокрема уповноважена мера Вроцлава у справах мешканців українського походження Ольга Хребор, учасниця польсько-українського гурту «ДагаДана» Дана Вінницька, польсько-український колектив «Еней», лемківський музикант Ігор Гербут та інші.

Звинувачення проти магазину «Biedronka» за введення споживачів в оману

Управління з питань захисту конкуренції та прав споживачів (Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów) відкрило провадження проти власника мережі «Biedronka» — компанії «Jeronimo Martins Polska». Голова правління компанії з питань конкуренції та захисту прав споживачів Томаш Хрустний повідомив, що фірму звинувачують у введенні клієнтів в оману щодо країни походження деяких фруктів та овочів. Про це пише видання «Monitor Info».

Справу відкрили після скарг клієнтів і відповідних висновків Торговельної інспекції. Виявилось, що у магазинах «Biedronka» із позначкою «польські продукти» продається морква з Бельгії та Нідерландів, тепличні огірки з України та капуста з Італії.

«Я висунув компанії «Jeronimo Martins Polska» звинувачення у порушенні колективних інтересів споживачів через введення їх в оману щодо країни походження фруктів та овочів. Для багатьох людей це — ключова інформація, що могла вплинути на рішення щодо купівлі. Споживачі дедалі частіше керуються у своєму виборі економічним патріотизмом та охоче обирають національні продукти», — сказав Томаш Хрустний.

Якщо компанію визнають винною, їй загрожуватиме штраф у розмірі до 10% від її річного обороту. Мережа магазинів «Biedronka» налічує понад 3000 торговельних закладів у понад 1000 населених пунктах Польщі.

У Польщі затримали українців, які намагалися нелегально потрапити у Чехію

Прикордонна служба Польщі 27 травня затримала 33 громадян України, які намагалися нелегально перетнути кордон із Чехією. Про це повідомляє Надоджанський відділ прикордонної служби. Українців затримали у Волі-Соколовській у Нижньосілезькому воєводстві. Вони їхали чотирма мікроавтобусами й намагалися перетнути кордон в обхід пунктів пропуску. Автобуси мали польські та чеські номери, окрім українців, ними їхали також двоє громадян Чехії. Виявилось, що всі українці шойно прибули до Польщі й мали відбувати 14-денний карантин. Усім їм скасували видані раніше польські національні візи та зобов'язали виїхати з країни. Також кожен отримав штраф та заборону в'їзду до Шенгенської зони на термін до шести місяців.

Це — не єдина група українців, яка хотіла потрапити до Чехії. 3 червня 11 людей (9 пасажирів та 2 водіїв) затримали прикордонники у Клодзку під час перевірки мікроавтобуса. Того ж самого дня прикордонники із Згожельця виявили ще 8 громадян України, які збиралися перетнути кордон у забороненому місці.

Консульський відділ у Варшаві почав приймати відвідувачів

Варшавський консульський відділ посольства України у Польщі розпочинає прийом людей, зареєстрованих в електронній черзі у період з 25 травня по 1 липня. Про це йдеться на сайті установи. Щоби потрапити на прийом, треба буде додатково підтвердити реєстрацію.

«Аби призначити нову дату консульського прийому, просимо надіслати на електронну скриньку rejestracja.warszawa@mfa.gov.ua скан-копію підтвердження заброньованого в електронній черзі терміну вашого візиту», — наголошують в установі.

Електронна черга з травня 2020 року почала діяти також в консульствах України у Кракові та Гданську. Більше інформації шукайте на сайтах дипломатичних установ.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

УКРАЇНА-ПОЛЬЩА

Поляки не замінили українців. Але зміна сталася

Українські іммігранти в Польщі були першими, кого зачепили звільнення через коронавірус. Роботодавці просто могли легше їх розрахувати, бо договори дозволяли зробити це швидко і без додаткових витрат. Зараз працедавці на місце звільнених шукають знову іммігрантів. Безробітні поляки, попри вільний час і заклики уряду, не рвуться замінити українців. А новий конфлікт – назріває.

Першими зникли з облич маски: в передостанній день травня польський уряд впровадив чергові послаблення стану епідемії. Для мешканців Польщі відсутність обов'язкових масок стала видимою ознакою «кінця карантину» — так само як для мешканців України запуск громадського транспорту. Метро у Києві урочисто відкривали 25 травня. 28 травня відкрився піший перехід на польсько-українському кордоні в Медиці—Шегинях. У той же час з Києва до Варшави прилетів перший чартер із українськими працівниками, організований гданським агентством «Gremi Personal». В соціальних мережах на українських групах у Польщі з'явилися навіть запитання: а що, епідемія вже закінчилася? Для багатьох громадян України це не просто звичайна цікавість — ті, хто не мав змоги оформити документів через коронавірус, протягом 30 днів після закінчення стану епідемії зобов'язані це зробити або покинути Польщу.

Та формально — і фактично — епідемія є: попри те, що зняття чергових обмежень може наштовхнути на думку, ніби все закінчується. На момент написання цього тексту і Польща, і Україна знаходилися на рівні стабільного приросту числа нових хворих: це означало, що ситуація стабілізувалася, проте епідемія ще не йшла на спад — як у більшості держав Заходу Європи. Загалом коронавірус показав дивну подібність Польщі й України: у нас епідемія йшла дуже подібними фазами, уряди у той самий час приймали збіжні обмеження і подібно їх знімали, у нас більш-менш однакова кількість хворих і померлих на мільйон мешканців, у нас епідемія проходить у досить лагідній формі (чисельно найбільше зростання фіксувалося лише в столицях та в одному з регіонів: у Польщі це Сілезія, в Україні — Буковина). Ці дві дуже схожі ситуації — ще й виняткові в усьому регіоні, Польща й Україна дуже відрізняються від свої «традиційних» сусідів і з Заходу, і зі Сходу. Стан в Україні розбі-

Фото Павла Лозы

гається з Білоруссю і Росією, де централизоване й авторитарне управління довело населення до катастрофи; Польща інша від Німеччини (де хворих значно більше), навіть Чехії, Словаччини чи балтійських держав — там ситуація вразно пішла на спад.

У чому ще Польща й Україні виявилися подібними — в ірраціональності певних рішень влади. Чому ми закривали кордони, коли хворі реєструвалися десятками, а відкриваємо — коли реєструємо їх по кілька сотень щоденно? Чому далекобійники, котрі зустрічаються з різними людьми в дорозі, можуть переміщатися через кордон без карантину, а сезонні працівники з України, котрі на заробітках рідко виходять поза межі своєї групи — мусять проходити 14-денний карантин? Чому, врешті-решт, від моменту перетину кордону до прибуття до оселі чи гостелю людина вважається такою, що не заражає (хоч може їхати поїздом чи автобусом із будь-ким), але від моменту поселення має обов'язково ізолюватися?

Ці питання виникають і в іммігрантів з України, і в роботодавців, і взагалі в будь-кого, хто в «докарантинному» житті часто перетинав кордон. Парадокс обмежень поставили під сумнів небезпеку пандемії серед великої групи людей — якщо в березні чимало з нас дійсно злякалося вірусу, то сьогодні сприймає загрозу як непотрібну і радше бюрократичну перешкоду. Дайте нам жити, мовляв, і ми вас не чіпатимемо. Це досить добре видно з питань, котрі обговорюють українці на групах, присвячених Польщі у соціальних мережах: старі теми пошуку працевлаштування чи дороги до Польщі переплетені новою і вже звичною темою — які з цим пов'язані обмеження чи додаткові документи.

Протягом всієї весни експерти з ринку працевлаштування говорили, що громадян України на ринку праці можуть замінити поляки, котрі втрачають роботу. Хтось казав це з питальною інтонацією, хтось твердо. Минуло три місяці, а виявилось, що працівники

з України досі є єдиним порятунком для багатьох польських галузей. Попри різноманітні дії управлін з питань працевлаштування, безробітні поляки не рвуться до робіт, котрими займалися громадяни України — передовсім у рільництві та промисловому виробництві.

Рільники і підприємці натискають на уряд, щоб послабив тяганину для сезонних і короткострокових працівників з закордону: чиновників це доводить до анекдотичних поз. Найбільш мальовничим у цьому випадку було інтерв'ю міністра сільського господарства Польщі Яна-Кшиштофа Ардановського 26 травня: він пообіцяв рільникам, що працівникам з-за кордону відмінять 14-денний карантин. За його словами, держава заплатить за тести на коронавірус за кожного застрахованого сезонного працівника-іноземця. Журналіст запитав Ардановського, як він пояснить це польським вчителям, котрі не можуть отримати таких тестів — міністр не знайшов іншої відповіді, ніж «іммігранти приїжджають теж для того, щоб вчителі мали що їсти». І запросив вчителів «кілька, кільканадцять днів попрацювати у сільському господарстві».

Риторика міністра в стилі найкращих висловлювань Лукашенка (котрий починав як голова колгоспу — і на колгосп перетворив усю країну в самому центрі Європи) викликала лише обурення вчителів.

Мимоволі дісталось й самим іммігрантам: багатьом полякам зараз здається, що уряд дбає про них більше, ніж про власних громадян, ба навіть коштом самих поляків. Такі висловлювання як Ардановського подібні відчуття посилюють.

Влада не просто плутається в парадоксі — нам іммігранти потрібні, хоч ми їх не дуже любимо — влада стає головним посилювачем цього парадоксу. Зростання нехоті до українців саме з точки зору того, що «вони забирають в нас роботу, коли її бракує» вже зафіксовано в дослідженнях.

І це — головна зміна на ринку праці і в Польщі загалом. Безробітні поляки не замінили українців. Безробітні поляки залишилися вдома, вважаючи, що українці забрали в них роботу. Поляризація посилюється. ■

Igor ICAEB

Спільна боротьба проти російської пропаганди

Поляки бачать історичні маніпуляції Росії і вважають, що боротися з ними варто разом із українцями та литовцями.

Такі висновки можна зробити з результатів дослідження Центру польсько-російського діалогу та порозуміння, проведеного напередодні роковин II Світової війни. Його автори відзначають, що в останні роки польсько-російські відносини в основному зосередилися на історичному конфлікті. Москва у традиціях радянської пропаганди постійно намагається заперечити офіційні факти та оцінки. Прикладом цього може бути виправдовування раніше засудженого Москово пакту Молотова-Ріббентропа. Щораз агресивнішу російську пропаганду поляки визнають складовою інформаційної війни проти Європейського союзу та НАТО.

Три чверті учасників опитування визнали, що причиною суперечок між Польщею та Росією є історичні питання. В основному респонденти стикалися з такими маніпуляціями: применшення відповідальності Москви за Катинський розстріл, спроби зробити Польщу винною у початку II Світової війни. Російська пропаганда розповсюджує також інформацію про те, що в Польщі «стирають пам'ять про радянських солдатів-визволителів». Такий закид Москва ставить кожній державі, яка намагається переглянути роль Червоної армії у бойових діях на своїй території. Серед політичних питань, які призводять до польсько-російських суперечок, респонденти називають Смоленську катастрофу і відмову повернути уламки літака — 44%, будівництво газопроводу «Північний потік-2» — 8% і російську агресію в Україні — 7%. Згідно з опитуванням, 46% респондентів вважає, що за погані відносини відпо-

відають обидві сторони, а дещо менше людей приписує вину за це виключно Кремлю. Автори дослідження підкреслюють, що оцінка цього питання сильно залежить від віку респондента. У наймолодшій віковій групі думки про двосторонню відповідальність притримуються аж 72% опитаних, а серед найстарших респондентів таких лише 40%.

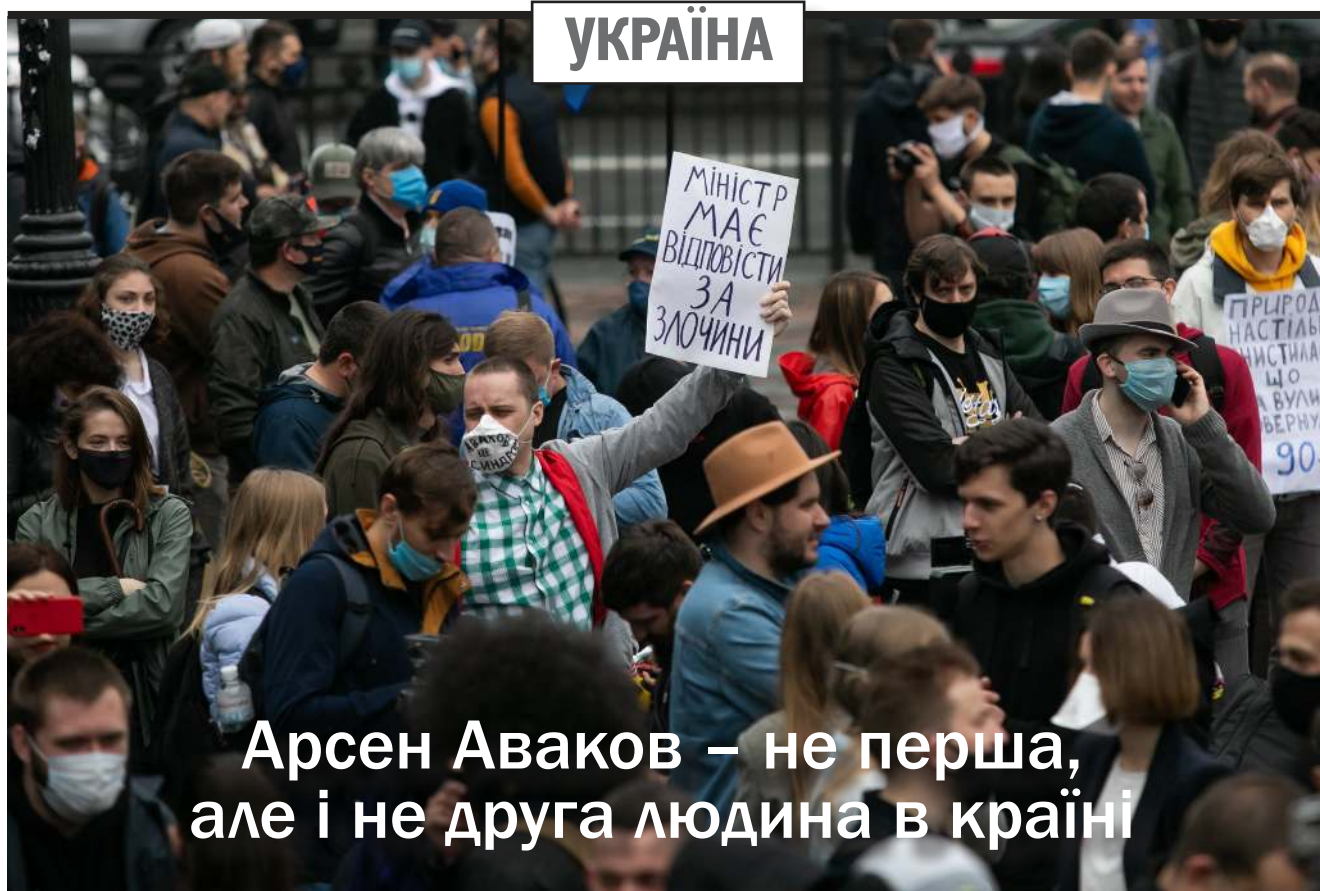
Поляки влучно розшифровують мету російської дезінформації — формування негативного образу Польщі і погіршення її іміджу на міжнародній арені. У зв'язку з цим вони очікують активної протидії московській пропаганді. Так, 43% опитаних переконані, що треба демонструвати та відстоювати свою точку зору, вказувати на маніпуляції та протестувати — передусім серед міжнародної спільноти. 27% людей заявили, що діяти так треба і в самій Росії. Поляки схиляються також до думки, що заходи з протидії пропаганді Москви треба координувати з Литвою та Україною. 42%

респондентів переконані, що в такому партнерстві боротьба з агресивною політикою Кремля буде більш ефективною. А 30 % опитаних додають, що такі дії дозволять запобігти погіршенню співпраці та роз'єднанню Польщі, України та Литви, чого прагне Кремль. Для 30% респондентів аргументом на користь спільних дій є і те, що представники цих трьох націй були жертвами радянського тоталітаризму. Водночас, як зазначають автори дослідження, 21% опитаних вважає, що Польща повинна діяти самостійно. На думку кожного десятого, аргументом проти координації дій є історичні суперечки поляків з українцями та литовцями.

Шкода, що кількість прихильників останньої думки не дорівнює нулю. Водночас позитивним моментом є те, що третина опитаних робить ставку на співпрацю з сусідами у боротьбі проти пропаганди Кремля. Це показує, що в умовах російської загрози поляки слушно розставляють пріоритети. ■

Григорій СПОДАРИК

УКРАЇНА

Арсен Аваков – не перша, але і не друга людина в країні

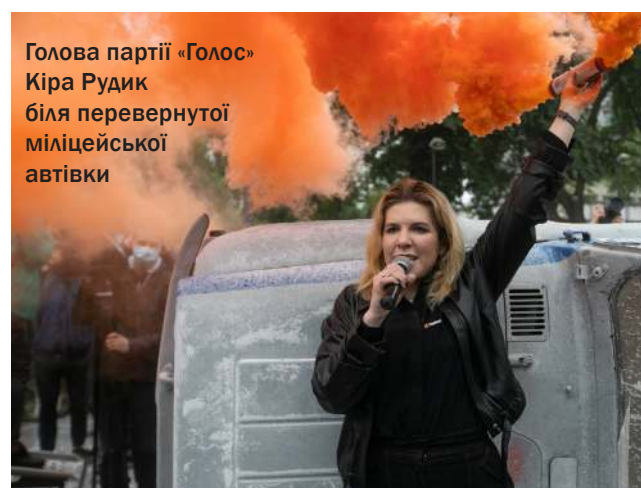
5 червня перед будівлею Верховної Ради України пройшов мітинг проти міністра внутрішніх справ Арсена Авакова. Того ж дня головний поліціант країни виступив перед народними депутатами зі звітом, а парламентська фракція «Голос» подала проєкт постанови про його відставку.

Виходець з Харкова, союзник демократичного табору Віктора Ющенка і Юлії Тимошенко, обвинувачений та переслідуваний за часів Януковича політик і бізнесмен Арсен Аваков очолив Міністерство внутрішніх справ (МВС) в 2014 році після Майдану і став єдиним міністром, який не тільки протримався в уряді весь цей час, але і значно зміцнив свої позиції. Він працював під керівництвом прем'єрів Яценюка, Гройсмана, Гончарука і нарешті Шмигала та став найбагатшим міністром у нинішньому Кабміні – відповідно до останньої декларації, його статки складають 71 млн гривень. Ще за Порошенка Аваков казав, що не є першою особою в Україні, але не є другою. При Зеленському він став майже першим. Принаймні саме в його руках зосереджений потужний контроль над силовиками. Він керує Національною поліцією, Національною гвардією (військове формування у кількості 50 тис. осіб), а також прикордонниками, міграційною службою і службою з надзвичайних ситуацій. З Арсеном Аваковим пов'язують і діяльність «Національних дружин», ультраправого парамілітарного об'єднання, яке чи то допомагає поліції, чи то виступає як силовий аргумент в політичній боротьбі.

Україна ніколи не була державою із жорсткою авторитарною владою, як, наприклад, Росія, де безумовно керують силові структури, а протести населення зведені до мінімуму. Згідно рейтингу країн світу за рівнем демократії, який щорічно складає британський дослідницький центр The Economist Intelligence Unit, Україна належить до держав, в яких панує так звана «гібридна демократія» (дослідники ділять країни за типом режиму на чотири категорії: повна демократія, недостатня демократія, гібридний режим і авторитарний режим). Такий стан справ дозволяє українцям почувати себе досить вільно, бунтувати проти влади й існувати в «напіванархічному» статусі.

У той же час слабка, неякісна поліція, що погано виконує свої функції, не сприяє дотриманню порядку в країні та всередині своєї структури. Україна знає багато прикладів непокараного поліцейського свавілля, як у побутових, так і політичних справах. У 2010 році в одному з райвідділів Києва від черепно-мозкової травми помер 20-річний студент Ігор Індило. Тодішня уповноважена з прав людини назвала це вбивством, а суспільство розвернуло кампанію «Ні поліцейській державі». У 2013 році в Миколаївській області у містечку Врадіївка вибухнули масові протести через згвалтування та жорстке побиття міліціонерами місцевої мешканки. Безкарність «правоохоронців» призвела до того, що обурені люди кілька днів штурмували відділок поліції. У 2016 році в центрі Києва підірвалася автівка з відомим журналістом Павлом Шереметом, його вбивці досі не знайдені, проте під вартою перебувають ветерани українсько-російської війни, у вину яких не вірять патріотичне середовище, що виходить на мітинги на їхній захист. У 2018 році після нападу та численних опіків від кислоти загинула активістка та політикиня Катерина Гандзюк, серед

обвинувачених був голова Херсонської обласної ради Владислав Мангер. У пошуках правди і справедливості українські активісти вже котрий рік виходять на акції з гаслами «Хто вбив Катю Гандзюк?». У 2019 році в Переяслав-Хмельницькому неподалік від Києва п'яні поліцейські розважалися тим, що стріляли по металевих банках, і застрелили 5-річного хлопчика Кирила Тлявова. Серед останнього – у травні цього року поліцейські у Кагарлику Київської області катували та згвалтували жінку, що проходила свідком по одній зі справ, у своєму відділку, а в Броварах під Києвом зустрілися в перестрілці дві численні банди (за деякими даними, сліди злочину ведуть до колишнього заступника голови МВС).

Арсен Аваков виправдовується тим, що випадки нелюдського поводження існують у поліції будь-якої країни світу. Але претензій до міністра, який зберігає свою посаду непристойно довго, накопичилося дуже багато, і протести проти нього відбуваються вже не вперше. Реформа української поліції, яка почалася у 2014 році, вочевидь, провалена. Колишня голова Національної поліції Хатія Деканоїдзе стверджує, що після її відставки більше 93% звільнених міліціонерів, що не пройшли атестацію, повернулися до лав МВС.

2 червня парламентська фракція «Голос», використовуючи останній гучний скандал, пов'язаний з поліцією, почала збирати підписи за відставку Арсена Авакова, а вже у п'ятницю, 5 червня, зареєструвала проєкт постанови про звільнення міністра внутрішніх справ. Його підписала, зокрема, і частина депутатів фракції «Слуга народу».

Поки головний поліціант країни звітував у Раді перед депутатами, під стінами будівлі парламенту пройшов мітинг, який організував «Голос». Також там були присутні намети «Правого сектору». Мітингарі запалили фаєри, а потім підпалили та перевернули міліцейській «бобік» (службову автівку міліції 90-х років), який привезли із собою на акцію як реквізит. Вони назвали його пам'ятником реформі поліції. У протестувальників у руках були гасла «Досить вбивати та гвалтувати! Захищайте», «Аваков – чорт», «Геть Авакова», «2295 днів без безпеки поліції Авакова» та інші.

ПУЛЬС УКРАЇНИ

Новим міністром культури України став Олександр Ткаченко. Колишнього журналіста та генерального директора групи «1+1 медіа» (власником якого є український олігарх Ігор Коломойський), що пройшов до Верховної Ради як депутат від «Слуги народу», призначено міністром культури і інформаційної політики. За це 4 червня проголосували 263 народних депутати. Ткаченко мав мерські амбіції і виступав претендентом на крісло мера столиці, проте тепер він не буде брати участь у місцевих виборах, що наближаються восени. Одними з перших своїх завдань Ткаченко назвав проведення аудиту міністерства та відновлення гідного фінансування сфери культури. Він очолив міністерство після чергового переформування – із зони впливу відомства вивели справи спорту та молоді. Його попередником був Володимир Бородянський, колишній керівник медіагрупи «StarLightMedia», що належить українському олігарху Віктору Пінчуку.

Помер український композитор Мирослав Скорик. 1 червня на 82-му році життя помер відомий український композитор, Герой України, народний артист України, лауреат премії ім. Тараса Шевченка, кандидат мистецтвознавства, співголова Спілки композиторів України в 2006–2010 роках – Мирослав Скорик. Він народився 13 липня 1938 року у Львові. У 1955–1960 роках вчився у Львівській державній консерваторії ім. М. Лисенка. Після завершення навчання стажувався в аспірантурі при Московській консерваторії, отримав науковий ступінь кандидата мистецтвознавства. У 1964 році створив музику до стрічки Сергія Параджанова «Тіні забутих предків». Викладав у Львівській та Київській консерваторіях. У квітні 2011 року був призначений художнім керівником Київської опери, де і працював до 2016 року.

За підтримки Інституту книги за кордоном вийде 57 українських книжок. Ці книги рекомендувала до перекладу Експертна рада програми перекладів Українського інституту книги «Translate Ukraine». На підтримку їх видання буде витрачено 135 890 євро та 27 000 гривень з державного бюджету. «Романи, антології, поетичні збірки, літературний репортаж, гуманітаристика та дитяча література до кінця 2020 року поповнять книгарні Європи, Азії, Північної та Південної Америки, — зазначає кураторка програми та керівниця сектору перекладної літератури Інституту книги Богдана Неборак. — Найважливіше для Інституту — це інтерес до співпраці, який ми відчули від перекладачів та видавців з усього світу. Існує потужне коло професійних читачів української літератури, які бажають розповідати про Україну в своїх країнах, видаючи наших авторів». Найбільшу кількість балів отримали заявки на переклади книжок Юрія Андруховича, Василя Голобородька, Тамари Горіха Зерня, Сергія Жадана, Оксани Забужко, Олеси Яремчук. Найбільше книжок вийде у перекладах англійською, польською, німецькою і грузинською мовами.

Однак Володимир Зеленський не збирався і не збирається звільняти Арсена Авакова. «До сих пір немає кращого. Я вважаю, він дійсно потужний міністр», — сказав нещодавно президент. Для Зеленського важливо утримувати керування країною, він боїться радикалів та гніву вулиці, тому звільнення Авакова видається малоймовірним. У державі, в якій багато запитань до дотримання права та яка ослаблена кризою, зокрема коронавірусною, втрачати контроль над силовим ресурсом просто недалекоглядно. Принаймні до того часу, поки (або якщо) у президента не з'явиться свій потужний ресурс. Хоча намагання Офісу президента в цьому напрямку поки що закінчувалися нічим. Рік тому колишній голова Офісу Андрій Богдан намагався вивести Національну гвардію з-під керівництва МВС та підпорядкувати її напряму президенту. Проте після супротиву Арсена Авакова «Слуги народу» відізнали законопроект з Верховної Ради. Міністр внутрішніх справ наразі залишається головною опорою влади, не першою, але і не другою людиною в країні. ■

Сторінку підготувала
Тетяна ДАНЮЧЕНКО

Фото з фейсбук-сторінки партії «Голос»

Потреба простоти

«Проекти, над якими я працюю на громадських засадах, дають мені найбільше задоволення, бо мають додану вартість. Це приємно – відчувати, що своєю роботою ти певною мірою комусь допомагаєш, щось змінюєш у світі. Іноді мені пишуть різні неприбуткові, невеликі організації, як-от фонд «Пташиний притулок» в Ольштині, і просять зробити плакат. У таких випадках я не відмовляю, особливо коли ініціатива мені до душі».

Розмова з одним із головних українських графічних дизайнерів молодого покоління у Польщі – Андрієм Філем із Ольштина.

Андрію, як сталося, що ти так успішно займаєшся графічним дизайном?

Насправді це вийшло випадково, бо у мене не художня, а юридична вища освіта. Але я все життя відчував потяг до творчості. Почалося все з навчання у школі в Білому Борі – я створював там різні запрошення, плакати, сайт школи тощо. Потім у виші я був учасником студентського самоврядування – там теж була потрібна робота графічного дизайнера. Так я поволі набирался досвіду та формував власний стиль.

Відчуття естетики – це щось, що в людини просто є, чи цього можна навчитися?

І перше, і друге. З одного боку, це треба мати, з іншого – багатьох речей можна навчитися на практиці, спостерігаючи за роботою фахівців, звертаючи увагу на те, що ми бачимо у пресі, інтернеті чи міському просторі. Відтак все починається з того, який в кого смак, що кому підходить, а що ні. Звісно, треба мати на увазі, що це суб'єктивні відчуття – щось, що для мене є гарним, тобі може не подобатись. На щастя, є певні канони естетики, орієнтири, яких слід дотримуватися.

Думаю, на моє почуття естетики дуже великий вплив мало оточення, у якому я виростав – дім, де було багато книжок та альбомів про мистецтво, сам Білий Бір з церквою за проектом відомого художника й іконописця Юрія Новосільського, цікавим пам'ятником Шевченкові, гуртожитком з роботами митців із Черкас, виконаними у різних техніках. Природа і білобські краєвиди теж мали значення.

Мені здається, у Польщі мало уваги приділяють естетиці, особливо в публічному просторі.

Коли я навчався у школі, в нас були уроки з пластичного (просторового) мистецтва (пол. *plastyka*). Ми не обговорювали на них естетику чи її основи, але весь час щось малювали. Якраз це мені було до вподоби, але багато хто мого захоплення не поділяв. І це нормально – не всі мусять вміти малювати чи любити це робити, проте усім не зашкодило би трохи більше знати про канони естетики і послухати авторитетів у цій сфері. Треба усвідомлювати, що не завжди, коли хтось вважає щось гарним, це насправді так і є.

Водночас є багато різних «фахових» дизайнерів, які керуються принципом «слово клієнта – закон» та зроблять усе, що замовник забажає.

З мого досвіду випливає, що дизайнеру доводиться також вміти говорити: «ні, це я не зроблю, бо вважаю, що вийде погано». Буває, що клієнт каже «добре, я тобі довіряю», але трапляється також, що починає наполягати. Тоді я найчастіше відповідаю, що, навіть якщо зроблю так, як він хоче, то не підпишуся під цією роботою своїм ім'ям. Тоді мене знову питають – чому. І ми повертаємося до початкових аргументів. Часто буває так, що люди вважають себе «трохи дизайнерами» і думають, що «кожен може», бо мав у школі заняття з пластики.

Не кожен думає, що може бути бухгалтером...

Я точно не можу (*сміється*).

Не кожен також вважає, що здатен збирати комп'ютери, проте багато людей думає, що можна самостійно проєктувати афіші, рекламні буклети... чому?

Здебільшого людям здається, що достатньо поставити дві-три лінії, дати шалений шрифт – і все. Вони не мають поняття про всі правила проєктування, якими керується фахівець.

Які це правила?

Хоча би градація інформації. Люди часто забувають, що «багато» не завжди означає «краще», що насправді «less is more» – «менше значить більше». Це речі прості, логічні. Поглянь на стіну з рекламою, де висить 10 банерів та кожен виглядає інакше. Яку інформацію ти з цього отримаєш? На мою думку, єдиний висновок – це те, що там страшний бардак, над яким ніхто не панує. У таких випадках жодна фірма, яка орендувала цей публічний простір, не заслуговує на мою довіру, бо не подбала про естетичний вигляд та оточення своєї реклами. Я взагалі потребую максимальної простоти, дуже люблю прості речі, які разом є креативними, навіть геніальними. Дуже люблю, коли суть лежить «між рядками».

А якщо спробувати узагальнити – яке відчуття естетики мають українці?

Так узагальнювати не можна. Є українці, які його мають, і є ті, в кого його нема. Усе це, звісно, має багато нюансів, тому я вважаю, що в нашому середовищі у Польщі замало уваги приділяють візуальному оформленню матеріалів. Багато чого є наслідком недофінансування – принаймні я маю надію, що, якби було більше коштів, усе виглядало би інакше. Афіші не робили би у текстовій програмі, світліни знімали би професійні фотографи і так далі. Також я усвідомлюю, що на проведення заходів не вистачає грошей, організатори змушені шукати можливості заощадити, і часто-густо, наприклад, афіші про-

ектують люди, які не займаються цим професійно.

Повторюся – кількість не завжди означає якість. Якщо до графічного матеріалу дати один орнамент вишивки, цього буде достатньо, бо вишиванка сама по собі є настільки декоративною, що до неї важко дібрати щось іще. Я завжди маю проблему з вишивкою – вона настільки сильна, що домінує над усім довкола. Я волію максимально її спростити, звести до символу, узору, як у випадку плакату до «Пообіддя з українською культурою в Ілаві», який я робив рік тому. Організатори наполягали на використанні українського орнаменту – і вийшло непогано.

В Україні зі свого боку зараз є дуже багато гарних дизайнерських ініціатив, це видно навіть по тому, як проєктують у Львові. Наприклад, як виглядають речі у міському просторі – там привертають увагу до найменших деталей: упаковок, вивісок, афішок, сувенірів.

Волонтерські проєкти були для тебе не лише способом почати комерційну діяльність – тобі весь час доводиться працювати на громадських засадах?

Я переконаний, що, якби не суспільні ініціативи, я би ніколи не став професійним графічним дизайнером. Завдяки тому, що я був активним у громадській діяльності та в українському середовищі, почали з'являтися прибуткові замовлення. Водночас дуже часто це були замовлення не від бізнесу, а від неурядових організацій. Свої перші великі проєкти я виконав для Українського молодіжного ярмарку у Гданську. Треба було розробити не лише одну невелику деталь, а й опрацювати цілу візуальну концепцію заходу. Це була для мене дуже гарна практика.

В Ольштині я співпрацюю з «Культурною спільнотою BORUSSIA», яка займається культурною спадщиною Вармії та Мазур. Це охоплює весь мій культурний простір українця, який живе у польській державі на землі, що пам'ятає прусів, німців, євреїв та інші національні чи етнічні групи.

З іншого боку, уже деякий час я працюю також у «космічній» сфері – роблю замовлення для закордонних підприємств, які займаються супутниками у європейському просторі. Здебільшого це повне графічне оформлення дослідницьких проєктів чи конкурсів для стартапів (компаній, що будують свій бізнес

на основі інноваційних технологій, ще не вийшли або тільки виходять на ринок і мають обмежені ресурси – *ред.*).

З останніх відомих проєктів в українському середовищі ти розробив логотипи театру «Навпаки» з Гданська і Народного дому в Перемишлі. Що ще?

Я не впевнений, що так одразу зможу пригадати все. Це як із жіночою шафою – є багато речей, але як треба, то невідомо, що вдягнути. Для Перемишля був ще логотип спільної ініціативи на сторіччя незалежності Польщі «Разом на 100» та «Архів повернення». Я й надалі співпрацюю з українським середовищем Білого Бору та Ольштина, де проживаю, та загалом виконую різні замовлення для Об'єднання українців у Польщі. Останнім часом я працював над обкладинкою диску «Лемковина, краю рідний» для колективу «Кичера» з Лігниць. Роблю часопис «Наш вибір» для мігрантів.

О, я створив також емблему для української суботньої школи у Варшаві, що є для мене символом зміни нашого середовища – адже досі існували пункти навчання рідної мови та українські школи, а тут раптом з'являються структури, про які ми знали раніше з розповідей української діаспори в Канаді.

У цьому контексті я працюю з однією цікавою ініціативою – цього року буде вже четвертий чи п'ятий раз – Полонійним днем двомовності (пол. *Polonijny Dzień Dwujęzyczności*). Це дуже гарна акція, яка полягає в тому, що польські громади в усьому світі відзначають день рідної мови та українські школах. Показують, що, навіть живучи далеко від Батьківщини та користуючись на щодень чужою мовою, важливо розвивати рідну мову і залишатися двомовними. Я зробив для цієї ініціативи серію плакатів, серед них – і для польських шкіл в Україні. Отже, я використав свою двомовність в ініціативі, яка пропагує вивчення рідної мови серед польської меншини в Україні.

Згодом для фонду «Освіта для демократії» (FED) я розробив дві мовні версії (українську і польську) настільної гри «Democracy cake», а також цілісний ребрендинг (зміну візуальної ідентифікації – *ред.*), освітні матеріали, серед них – про російсько-українську війну на Донбасі та багато речей, пов'язаних із обмінами та грантовими програмами. Цьому фонду я завдячую дуже багато у своїй професійній діяльності – вони стали першою великою організацією, яка довірила мені і дозволила реалізувати своє бачення.

Які роботи приносять тобі найбільше задоволення?

Я люблю працювати над календарями та виданнями товариства «Магурич», бо з ними я колись їздив на табори. Нещодавно робив класний проєкт

Виставка «Сховища пам'яті» в Осередку української культури

ПОДІЇ

Культурні плани Помор'я на літо: перші офлайн-заходи та нові онлайн-формати

Попереду – канікули, а відтак – час відпочинку та культурних подій, які цьому сприяють. На Помор'ї більшість таких заходів або скасували, або перенесли на осінньо-зимовий час. Обмеження, введені у зв'язку з пандемією коронавірусу, поволі послаблюють, отже, ми повертаємося до звичного життя.

Щецинський відділ Об'єднання українців у Польщі (ОУП)

У Щеціні найближчий масштабний захід мав відбутися наприкінці серпня – Дні української культури традиційно проходять на площі біля замку за участю кількох сотень глядачів (цього року це мало бути 21-23 серпня). Оскільки наразі на масові заходи діє обмеження до 150 людей, Щецинський відділ ОУП вже вирішив не проводити Дні української культури у традиційній формі. Попри все, українці не відмовляються від святкувань повністю, тож відбудуться два менші концерти. Перший з них – «концерт тенорів», який пройде на відкритій площі, проте для обмеженої кількості глядачів. На ньому виступатимуть артисти з України, які зараз

працюють на контракті в Оперному театрі у Щеціні.

— Цим заходом ми хочемо допомогти українським виконавцям, які сьогодні опинилися у скрутній фінансовій ситуації. Адже всі виступи скасовані, й музиканти не мають роботи, — каже Іван Сирник, голова Щецинського відділу ОУП.

У рамках Днів української культури відбудеться також концерт чоловічого хору «Журавлі», який, найімовірніше, проходитиме у греко-католицькій церкві. Обидва заходи організатори хочуть записати та викласти згодом в інтернет, виходячи таким чином до широкій публіки.

Під час канікул Щецинський відділ ОУП реалізовуватиме також проєкт «Сховища пам'яті два» («Depozyty Pa-

mięci dwa»). Це – продовження заходу, започаткованого минулого року: тоді відбулася виставка українського народного одягу з різних частин Польщі та України, а також предметів щоденного вжитку, які зібрав Іван Сирник. У цьому році публіці представлять світліни та інформацію про колишніх діячів та визначних жителів регіону, про яких нині вже мало хто пам'ятає. Усі матеріали, які має Об'єднання, оцифрують. Для реалізації цього проєкту організатори також придбають «інфокіоск», тобто електронні дошки, на яких показуватимуть зображення та відомості, пов'язані з нашою громадою.

— Це – нова форма комунікації з відвідувачами Осередку української культури. Для нас важливо, аби інформація про нас поширювалася протягом усього року, і щоби кожен, хто заїде до нашого центру, міг її отримати, — каже Іван Сирник. Він мріє наступного року видати фотоальбом на основі нинішніх експонатів.

Українці також хочуть долучитися до відзначення річниці заснування незалежної професійної спілки «Солідарність» у Гданську (це відбулося 31 серпня 1980 року). В Осередку української культури готують виставку про українських студентів, що взяли участь у цих історичних подіях.

— Ми проведемо також дискусійну панель, яку запишемо та розповсюдимо в інтернеті. На сам захід хочемо запросити безпосередніх учасників подій, тодішніх студентів – зараз намагаємося з ними зв'язатися, — каже Іван Сирник. Для широкої публіки аналогічну дискусію планують у вересні.

Кошалінський відділ Об'єднання українців у Польщі

У Кошаліні великий захід мав відбутися ще наприкінці червня, однак Фестиваль українських дитячих ансамблів поки що перенесли на осінь. Невідомо поки що, чи відбудуться у кінці серпня

Зустрічі чотирьох культур. У Кошаліні, Тшеб'ятові та Валчі згодом також має пройти концерт до 100-ї річниці союзу Юзефа Пілсудського та Симона Петлюри. Обидва заходи поки що не скасовано, оскільки організатори сподіваються, що до того часу ситуація у країні зміниться. Натомість, ймовірно, відмінять Польсько-український фестиваль у Пшецьміні, хоча остаточного рішення щодо нього ще не прийняли.

— Усе залежить від того, як виглядатиме епідеміологічна ситуація у Польщі. У Кошалінському відділі ОУП масштабні заходи поки що не планують замінити меншими, оскільки зараз ми зосереджені на Центрі міграції у Кошаліні, який розташований у домівці Об'єднання. Кожного дня туди хтось заходить або телефонує з проханням про допомогу. Унаслідок пандемії багато українців втратили роботу й опинилися у складній фінансовій ситуації. Саме їм ми хотіли би допомогти, — каже Роман Білас, голова Кошалінського відділу ОУП.

У центрі можна отримати всю необхідну мігрантам інформацію – про те, як оформити документи, де можна знайти роботу чи помешкання. Після завершення пандемії також там проходитимуть безкоштовні заняття з польської мови. Протягом перших двох місяців коронавірусної кризи домівка Об'єднання українців у Польщі була зачинена, однак зараз офіс працює.

У Кошаліні на канікулах планують відремонтувати також залу св. Володимира у греко-католицькій церкві. Саме там до карантину проходили зустрічі та майстер-класи, які організовує новостворене товариство «Майстерня» (більше про нього читайте в «НС» №20). Ремонт робитимуть волонтери – батьки дітей, які приходять на заняття, а кошти на нього зібрали під час «вишиванкової» забави, яку організувало раніше товариство. ■

Анна ВІННИЦЬКА
Фото Івана Сирника

для Товариства розвитку Ветлини та околиць – «Бескиди віднайдені» (пол. Bieszczady Odnalezione). Ця організація розробила туристичну стежку в колишніх бескидських селах моїх діда і баби з маминого боку – у Завої та Явірці. Марцін Добровольський попросив мене зробити брошуру, у якій був би не лише цей маршрут, а й родинні історії та спогади про минуле. Ми використали старі фотографії, описи та давню карту, на яку наклали нинішню стежку з позначенням місць, де збереглися свідчення існування великого села. Також ми з мамою написали два тексти: вона – про світ і людей зі свого оточення за менш, ніж 20 років після переселення, а я описав свої відчуття як представник другого покоління, народженого після депортації.

Серед окремих робіт я люблю також плакат гданського «Ярмарку» зі старою фотографією української родини з XIX століття, до якої я додав різні сучасні атрибути і великий жовтий грамофон. Люблю плакат «Вечора єврейської пісні» у Перемишлі, на якому поєднані скрипковий ключ і менора (єврейський свічник – ред.), та останній проєкт для «Кичери», а також обкладинку нового диску «Журавлі» із музикою Михайла Вербицького. Я задоволений графічним оформленням рапортів до Інституту свободи (пол. Instytut Wolności) на тему польсько-українського кордону та дослідницького проєкту про творчість Віктора Петрова на замовлення Ягеллонського університету.

Буває, що це комерційні замовлення – якщо на них є гроші, але часто це

громадська робота. Насправді я ніколи не пробував цього рахувати: були різноманітні фестивалі, концерти, зустрічі...

Як виглядає твій робочий процес?

По-різному, особливо під час карантину. Все залежить від типу замовлення. Є речі, які можна проєктувати одразу на комп'ютері. А є, наприклад, логотипи, які треба спершу 10 разів накреслити на папері у різних варіантах, щоби знайти відповідний. Бувають замовлення, які втомлюють, це здебільшого копітка робота. Але іноді з'явиться якась думка – і робота несеється галопом. Проте коли треба щось змінювати, коригувати, то ця творча, романтична робота перетворюється просто на ремесло.

Слід згадати, що, вимкнувши комп'ютер, ти не «вимикаєш думки». Ти не знаєш, у який момент прийде ідея: коли п'єш каву, їдеш на велосипеді, чи коли твої діти щось накалякають або скажуть, і ти раптом зрозумієш – бінго. У мене немає єдиного способу на винаудування креативних речей, вони якось самі приходять. Частина береться з досвіду, звісно, частина – зі спостережень, а частина... звідкись.

Чи це не втомлює – весь час бути в робочому режимі, коли ти не можеш вимкнути комп'ютер о 16:10 і перестати думати про професійні обов'язки?

По-перше, зараз, коли діти вдома, комп'ютер я о 16:10 лише вмикаю, а вмикаю, буває, о 2-3 годині ночі. Але ні, мене це не надто втомлює, бо моя робо-

та завжди йде поруч зі мною. Я її люблю, це – мій спосіб дивитися на світ.

Творчі люди переважно зростають у мистецьких середовищах, надихаються чийось стилем, роботами. Хто з українських художників та дизайнерів мав на тебе вплив?

Я дуже люблю роботи Марії Приймаченко, вони фантастичні. Також – Олени Кульчицької, мене вражає її майстерність та досконалість у багатьох видах образотворчого мистецтва. Надихають мене також довоєнні роботи, зокрема з Народного дому в Перемишлі, – різні запрошення, листівки.

Не можу не згадати, що обожаю мозаїку. Знаю, що більшість таких робіт в Україні створені за радянських часів, проте вони надзвичайні у формі, колористиці, динаміці. Ідеологічно, зрозуміло, не завжди. Я маю на увазі не лише твори найвідоміших художників, як-от Алли Горської. Мені дуже болить, коли в Україні не цінують мозаїки та знищують їх як інші «звичайні» сліди радянщини. Це – також культурна спадщина, яка часто апелює до давніх українських мотивів. Ти бачила мозаїки на тему космічних польотів? Вони найбільш фантастичні!

Якщо говорити про контекст українців у Польщі, маю враження, що естетичне покращення видань Об'єднання стало помітним відразу, коли з ОУП почала співпрацювати Тереса Олешук. Можливо, тоді ж я сам почав більш свідомо придивлятися до дизайну, тому так це запам'ятав. Пригадується також Аре-

та Федак, яка зробила прекрасну серію графічних робіт із церквами, мала чудову виставку, присвячену переселенню. Це були графіки на такому сірому, дотканому полотні; вони справили на мене величезне враження, попри те, що мені було тоді зовсім небагато років.

Чи людина, яка займається дизайном, – це художник?

Думаю, що так. Правда полягає у тому, що дуже багато речей, які нас оточують, мають бути добре спроектовані та гарні. Навіть книжка, у якій найважливіше – це слова, також повинна бути створена так, аби всі елементи в ній виглядали гармонійно та приємно для ока. Окрім технічних знань, потрібні також естетично-художні вміння. Багато речей можна зробити за математичними пропорціями, але дуже часто важливо цю математику «присмачити» естетикою, гармонією.

Сам для себе я пояснюю це тим, що моя іскра трохи успадкована генетично – брат моєї баби був сільським художником і створював розписи у церкві в Горайці, стрийко був столярем, бабця чудово вишивала і шила одяг, моя мама і тато також дуже креативні. Мене завжди тягнуло до художньої роботи. Тому, отримавши відповідну кваліфікацію, завдяки копійткій праці, різним обставинам та контактам я зміг розправити крила. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА
Фото Лідії Дзвояк
Постери – роботи Андрія Філя

Причинки до єства найбільш контрверсійної лемківської літери...

Лемки – консервативні люди. Часто-густо ця лемківська консервативність шкодить лемкам, адже унеможлиблює адекватні дискусії у певних питаннях, зокрема щодо вжитку літери < ы >. Поділившись на два табори, впадши у антагоністичні ідеологічні крайнощі, лемківські діячі (насамперед, проукраїнські) геть знецінюють або ж забувають про найбільш важливий чинник у цій суперечці – мовознавчий. Не бажаючи тверезо подивитись на історію літери та мету її функціонування у лемківському правописі, вони свідомо та несвідомо гублять рідний діалект. Як небайдужого молодого лемка-українця, мене неабияк обурює таке прикре явище, отже я вирішив розставити деякі крапки над < І > (чи радше над < Ы >), принаймні у мовній царині. Маю тверде щире переконання, що неупереджений науковий підхід урешті остаточно візьме верх.

Історія сьогоденної фонемі / ы / дуже давня. У дещо іншій графемній формі вона фіксується у двох найстарших, точно встановлених слов'янських абетках – кирилиці (у вигляді < ѣ >) та глаголиці (у вигляді < ѣ >). Вчені й досі сперечаються, яка з цих абеток з'явилася перша (особисто я, на ґрунті доведень І. Огієнка, схиляюсь до думки, що такі глаголиця), відповідно важко й сказати, яка з двох позначок передніша. Хай там як, принцип у них повністю однаковий, а саме злиття двох інших літер. Для кирилиці: < ѣ > (єрь, - «єр», у Галичині – «йор») + < і > (і, - «і»); для глаголиці: < ѣ > + < ѣ >.

Звідси й відповідний вигляд < ы > та < ѣ > і назва - єры («єрі», у Галичині – «йорі»). Звичайно, у давніх кирилических літописах можна зустріти й інші графеми на позначення цієї фонемі, наприклад, злиття < ѣ ѣ >, проте запис у вигляді < ы > є найчастішим і саме від нього й ведеться звичне нам написання букви < ы >. Воно утвердилось під болгарським впливом у далекому XIV столітті в півуставі – спрощеному різновиді кирилического письма, яке дозволяло зручніше та швидше записувати літери (у літери < ы > відпав початковий хвостик). Відтак графема < ы > послідовно вживалася в Україні аж до середини XIX-го століття, а у Галичині та Закарпатті – аж до радянської окупації (як правило, в етимологічних правописах, зокрема граматиках М. Максимовича, О. Огоновського, І. Панькевича, А. Волошина тощо).

Очевидно, навіть так коротко й поверхнево ознайомившись із дієписом творення та подальшого вживання букви < ы >, ми можемо пересвідчитися, що вона займає своє цілком органічне місце в українському історичному алфавіті. Звісно, виникає тоді запитання про пряме її призначення – які ж звуки нею позначали у давнину?

Певна річ, дати однозначну відповідь щодо звучання фонемі / ы / було б неправильно та, правду кажучи, й не зовсім можливо. Саме тому в абзаці вище я свідомо вжив у множині слово «звуки», адже кожен слов'янський діалект, ба кожна говірка, має свої власні рефлекси праслов'янської *у, які можуть геть відрізнятися. Для української мови на дане твердження настановлюють слова видатного мовознавця Ю. Шевельова: «Хоч як парадоксально це звучить, але поділ діалектів на північні та південні в українській мові є давнішим від самої української мови, що вона, власне й виникла завдяки злиттю цих двох діалектних угруповань... Уже на пізньому етапі розвитку праслов'янської мови звукозміни в південноукраїнських (умовно галицько-подільських, – прим. автора) і північноукраїнських (умовно київсько-поліських, – прим. автора) ді-

лектах проходили трохи по-різному». З цієї цитати неухильно випливає, що й звучання фонемі / ы / в лемківських говірках слід розглядати крізь призму властиво галицько-подільського праслов'янського наріччя (їхнього безпосереднього предка), а не крізь призму новішого утворення – сучасну українську мову, як це помилково роблять сила лемківських діячів і дослідників: «На початку історичної доби в північних діалектах мала місце зміна сполук **ky, gy, ху** на **k'i, g'i, x'i**; натомість на півдні аналогічний процес відбувся приблизно двома з половиною сторіччями пізніше, тобто наприкінці XIII ст.», – зазначає пан Шевельов у своїй «Історичній фонології української мови», доповнивши згодом: «Фактично, це внеможливило їх інтерпретацію як спільних звукозмін: вони радше можуть бути окреслені як самостійні звукозміни з тотожними наслідками». Таким чином, сліпе ідеологічне ігнорування та намагання не вдаватися у тонкощі української (отже, і лемківської) фонології, як наслідок, насаджування літературної української фонетичної абетки лемківському діалекту не назвеші інакше як злочин. Подібно, так колись українська мова потерпала від московської ярижки – системи графічних знаків, котрі зовсім не відповідали духові нашої мови.

Що ж... Повернімося до звуків.

Мовознавцями прийнято вважати, що в праслов'янській мові вже згадана фонема *у приблизно звучала як неогублений голосний середнього ряду високого піднесення (у МФА позначається символом [i]). Важко повірити, але архаїчне галицько-подільське наріччя не просто успадкувало цю стародавню вимову – воно аж донині її вдержало у більшості своїх діалектів, зокрема лемківському. Направду, це фантастично, враховуючи, що у переважній більшості інших слов'янських наріч від неї залишилися хіба незначні сліди. Тобто, слухаючи наших лемківських бабусь і дідусів, ми мимоволі поринаємо в сиву давнину, фактично, напуваємося мовою первісних слов'ян, ех... романтизм тут не буде зайвим.

Відомо, кожна фонема може дещо змінювати своє звучання. На це впливають багато факторів, наприклад, конкретне фонетичне оточення, місце наголосу, позиція у слові тощо. Лемківська фонема / ы /, попри усереднену вимову [i], здатна набувати й багато інших відтінків (алофонів) – звучати або більш «грубо» – [ɯ] (як правило, після губних: / п /, / б /, / м /), або ж більш «м'яко», злегка наближаючись до загальноукраїнського / и / та практично збігаючись із польським / у / – [ɪ] чи [ɛ].

Варіант звучання / ы / як [ɯ], згідно польського філолога З. Штібера, по-

ширений у всіх лемківських говірках. Це твердження доповнює мовознавиця М. Пшепюрська-Овчаренко в своїй праці «На пограниччях надсянського говору»: «...в деяких говірках воно пересувається більш до заду, приймаючи подекуди й лямбильне забарвлення. Щоб не виходити в надто великі деталі, я не буду зупинюватись на подрібному описі різних відтінків цього ы в поодиноких селах. Згадаю тільки, що більш задня вимова ы панує головню в селах, що безпосередньо сусідують з польською мовою, або вказують споріднення з лемківським, чи бойківським говорами. Така вимова особливо помітна в селах Павлокома, Лубна, Добра Шляхетська, Кінське, Воля Крецьківська, Квасинина, Мігова», – тобто не лише у «властиво лемківських», але й у перехідних надсянсько-лемківських говірках. Ба! Цікаві дані подає відомий український дослідник І. Верхратський. Описуючи фонетику говірок Закарпаття, він відзначає: «Взагалі угорсько-руське (закарпатське, – прим. автора) ы у переважній частині говорів, хоч і тверде, грубе і представляє інший звук, ніж и – такі понайбільше не звучать так грізно і низко гортанно, як у Лемків галицьких». Фактично, співставивши слова трьох мовників, можемо охарактеризувати задню (дуже грубу й низьку) вимову / ы / як одну з найвиразніших ознак лемківського діалекту.

Варіант звучання / ы / як [ɪ] чи [ɛ], згідно того ж польського філолога З. Штібера, поширений у говірках неподалік Сянока, наприклад, у селах Босько (Большо, Бешько), Сянічок, Збоїска, Лукове (Лукова, Луків) тощо. Така вимова злегка наближає / ы / до / е /. До прикладу, в Боську чути її у словах [ɛ] ([ɪ] чи [ɛ]), [dlɔ] ([ɪ] чи [ɛ]) і т. д., хоч буває в Боську і «груба» вимова, переважно після / б /: [hubɔ] ([ɣubɔ]), [hɣubɔ] ([ɣribɔ]).

Безперечно, це лишень стислий огляд, адже також серед лемків можемо чути вияв фонемі / ы /, що наближається до / о / – [bok] ([ɪ]) у Дальовій; до / у / – [śa] ([ɪ] чи [ɛ]) в Команьчі; до / а / – Wasoka Hora (геренова назва) у Гічві коло Балигорода... Коротко кажучи, прикладів можна навести чимало й ледве не з кожної говірки... Запроте, не можу не оминати словом ще однієї характерної прикмети, яка лучить до єдиного багато лемківських сіл. Мова про вже згадане наближення / ы / до / о /, щоправда, тут тільки у префіксі < вы- >. Згрубша, це вимова породила < **вобрати, восхне, вогляд** > (< **выбрати, высхне, выгляд** >), котру З. Штібер зазначив у селах Тихані, Черемсі, Дальовій, Команьчі, Морхові, Тісній, Довжиці, Буковці та Андрейовій. Без жодного сумніву, побутує вона й у інших селах, які філолог просто не досліджував. До слова, ідентичну рису М. Пшепюрська-Овчаренко зафіксувала в Надсянній.

Продовжуючи... Зрозуміло, плин віків все ж такі наклав свої відбитки на лемківське мовлення. Це відбилося у низці звукозмін, наприклад, занепаді архаїчного / ы / по / к /, / г / та / х / в селах біля Риманова та Сянока, де вже почуємо < **лемкі, мухі, сокіра** > замість традиційного < **лемкы, мухы, сокыра** >. Чи от навпаки його появі, через ствердіння архаїчного / и / по шиплячих на західній Лемківщині: < **шыти, пещы** > замість «правильного» центрально і східнолемківського < **шити, печи** > (альбо < **шіти / шіті, печі** > як у Тиляві

(Тельовій)). Ба більше, навіть на місці загальноукраїнського / і /, що посталло з історичного / о / (< **стіл, міст, кіт, підійти** > зі < **стольт, мость, коть, подоити** >), спорадично можемо почути [ɯ], який також записують знаком < ы >: < **стыл, мыст, кыт, підыйти** >. Не омовлюсь вже й про інші звукозміни... Як кажуть, панове, що ще потрібно, аби врешті довести, що / ы / та / и / в лемківському говорі – це дві зовсім різні фонемі, які позначають на письмі зовсім різний набір звуків, не злившись в одну фонему, як це еволюційно сталося в українській літературній мові? Мабуть, потрібен ще останній і найважливіший пункт, який історично випливає з двох попередніх – це розділове значення: пишучи на місці < ы > літеру < и > та вимовляючи / ы / як / и /, ми станемо незрозумілими правдивим лемкам. У цьому легко переконатися, достатньо лишень порівняти < **я была** > (я була ~ я перебувала) з < **я била** > (я била ~ я вдаряла), < **де ты?** > (де ти?) з < **де ти?** > (де тобі?), < **жена мыла** > (дружина мила ~ жінка чистила) з < **жена мила** > (мила дружина ~ кохана дружина), < **вмыты руки** > (вмиті руки ~ чисті руки) з < **вмыти руки** > (вмити руки ~ помити руки), < **забыл ем** > (я забув) з < **забил ем** > (я забив ~ я вбив) тощо. Пишати у цих випадках < и > замість < ы >, відповідно й вимовляти – рівноцінно, що ми б позмінювали < і > на < и > й не розуміли чи у слові < кит > мова йде про сільського kota, а чи про морського кита. І якщо очевидна різниця < і > та < и > у вимові й потреба її відображення на письмі ні в кого не викликає сумнівів, то чому ж аналогічна потреба відображення на письмі різниці < ы > та < и > викликає? Чому ми нехтуємо нею? Питання риторичне...

Наостанок, процитую слова лемколога Івана Верхратського: «Не перечу, що в школах середніх треба старати ся о рівномірну вимову. Але в школах людючих по части таких мимосильної праці учителів людючих діти все вимавляти муть своїм місцевим говором, а тоє зовсім не пошкодить їх рускій бесіді. Найліпшим приміром нам можуть стати пр. лемківські школи. Най не потрудити ся учитель діти виучити вимавляти **сливки** а не **сливки**. Була-б се лише непотрібна і безпозиточна страта часу наставляти діти, щоби змінляли вимову язика, який докола себе чують. **Наука не єсть пустою забавкою, а з неї мусить спливати дійсний пожиток для народу**», – пора б нам уже конечно зрозуміти, що фонема < ы > – це такий ж обов'язковий маркер лемка, як і «лем», як і чуга, як і красна лемківська співанка! Будме собом! З повагом...

Максим РАВЛЮК,
Кіньське коло Сянока

Головні використані джерела:

- Юрій Шевельов. Історична фонологія української мови;
- Марія Пшепюрська-Овчаренко. Мова українців Надсяння;
- Zdzisław Stieber. Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny;
- Zdzisław Stieber. Dialekt Łemków. Fonetyka i fonologia;
- Іван Верхратський. Про говора галицьких лемків;
- Іван Верхратський. Знадоба для пізнання угорсько-руських говорів.

Історія

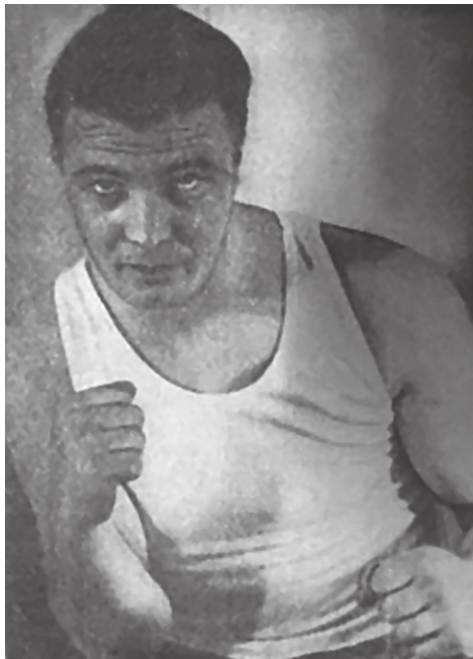
Кулак Віллі

Скільки в нашій історії ще невідомих імен героїв? На це питання важко відповісти. Так само як і важко іноді відслідкувати життєвий шлях такої людини. І не важливо, чим вона займається і в якій сфері себе реалізує. Визначальним тут є самоідентифікація, або іншими словами – пам'ять про своє «коріння». Мова піде про людей, які здобули світову славу, але ні на мить не забули про українське походження. Саме до таких належав Осип Хома «Віллі», боксер, рівних якому не було ані в Європі, ані в Америці.

Він народився у Відні у 1917 р. Незабаром родина переїхала до Станіславова (нині Івано-Франківськ). Тут непосидючий хлопчина пробував себе в боксі, звісно, непрофесійному. Та мавив подорожами: «Я завжди мріяв про широкий світ. Бистриця – річка рвучка, але не широка, і мені не раз бажалося прямо втекти у світ і піти на «широку дорогу», – згадував Осип. Дивно, наскільки мрії однієї людини відрізняються в підлітковому та дорослому віці. Та все по порядку.

В п'ятнадцять років Осип вирішив піти за власними мріями. Залишає рідне місто, прямуючи до портових центрів Польщі – Гданська та Гдині. Його притягує море та жага мандрів. Однак, не менше за подорожі молодого дужого хлопця цікавив бокс. В Польщі йому не було рівних, навіть славетний польський чемпіон – Станіслав Пілат не встояв проти українського велета. Більше того, олімпійський чемпіон 1936-го – німець Герберт Рунге не витримав натиску кулака Осипа Хоми.

А кулак був непересічний! Як згадував друг боксера – Олег Лисяк: «Я побачив незвичайну постать. Людиною, яка звертала не лише мою увагу, але й увагу всіх людей, був високий, понаднормального росту мужчина в чорному гумовому плащі і спортивному кашкеті, з малою валізочкою у руці. З-під кашкету гляділи ясно-блакитні очі, а п'ястук (кулак), що в ньому тримав ве-

▲ Осип Хома

лкан рукоять валізки, знаменував незвичайну силу».

Однак професійна боксерська кар'єра тривала недовго. Осипа Хому мобілізували на службу до військово-морського флоту Польщі, звідки він перевівся до торгового флоту. Так здійснилась його мрія про подорожі. На торговому судні він 48 разів перетинав Атлантику, побував у Індії, Північній і Південній Америках, на о. Шпіцберген, низці тропічних країн. Зокрема, він 24 рази відвідав Нью-Йорк, де під час

тривалих заходів у порті, брав участь в аматорських поєдинках з боксу. Зрештою в Нью-Йорку відбувся і його вихід на ринг як професійного боксера, що завершився перемогою українця над американцем – Гавлічеком. Хому помітив власник промоутерської компанії «Стенлі Гімнезіум» Гудмен і уклав з ним контракт. До речі, тоді українець і отримав прізвище – «Віллі». Попереду було багато перспектив та успішна професійна спортивна кар'єра. Однак, як завжди, життя внесло свої корективи.

За умовами контракту, Осип мав повернутися до Польщі, щоб завершити роботу на торговому флоті. Що він і зробив у серпні 1939 р. Але в Польщі його застала війна і, відповідно, мобілізація. За роки Другої світової війни Осип Хома встиг побувати як у німецькому, так і у радянському полоні.

Не залишився він осторонь і українського націоналістичного підпілля. Зокрема, на Лемківщині, де воювала Українська повстанська армія, та приєднався у 1946 р. до сотні «Ударники» Степана Стебельського «Хріна». Йому доручили керувати сотнею під псевдо «Боксер». Товариші запам'ятали його вправним артилеристом, великим, дужим, часто босим (на його 45-й розмір було важко знайти взуття), з гарним почуттям гумору, готовим розповісти цікаві історії про свої численні подорожі.

І уже восени 1947 р. із рейдовою повстанською групою перейшов у американську зону Німеччини. Тут, у таборі для переміщених осіб в Міттенвальді, Осип Хома повернувся до боксу – тепер як тренер: тренував українську табірну збірну, брав участь у національних змаганнях на першість переміщених осіб у Вюрцбурзі в 1948 р. До речі, серед переміщених осіб так і не знайшлося сміливця, готового вийти в ринг проти українця. Так Віллі залишився непереможеним. Однак і про повернення на ринг самого Хоми вже теж не йшлося: за майже десять років багато змінилося

у світовому боксі, та й він уже втратив форму, мав проблеми зі здоров'ям.

У 1951 р. Осип Хома емігрував до США, одружився, у нього народилася донька. Спробував почати нове життя далеко від Батьківщини. Але думками повертався до рідної землі, яка підлітку-велетню видавалася затісною та безперспективною. А дорослому Віллі-кулаку навпаки – бажаною та водночас недосяжною.

▲ Борис Яворський із Осипом Хомою (праворуч). Лемківщина, 1946 рік

Як згадував його приятель Олег Лисяк під час їх останньої зустрічі: «Знаєш, – говорив Хома, – я переїхав так багато світу, бачив Полярну Зорю і Хрест Півдня, знаю як то там «За Уралом сонце сходить» і як виглядають тропікальні джунглі, а все таки, хоч непогано нам і тут – в Америці, я не можу забути цієї малої, рвучкої Бистриці. Колись мене тягнуло від неї в світ, а тепер я дав би півсвіту за те, щоб побачити Бистрицю ще раз». Та побачити рідну, милу серцю річку непереможному герою Віллі не судилося.

Стаття підготовлена за матеріалами архівів та інтернет-ресурсів.

Фото з Вікіпедії

Історичний календар

червень

8 червня 1855 року народилася Наталя Кобринська (1855–1920), українська письменниця, публіцистка, видавчиня і громадська діячка. Засновниця жіночого руху в Галичині. Наталія Кобринська (дівоче прізвище Озаркевич) народилася в селі Белелуя на Івано-Франківщині. Освіту здобула вдома. Батько допоміг їй вивчити українську, російську, польську, німецьку та французьку мови. Вийшла заміж за Теофіла Кобринського – піаніста, співака і композитора.

Після раптової смерті чоловіка 1882-го Наталя Кобринська поїхала з батьком до Відня, де він працював послом Державної ради. Тут вона розпочала свою літературну діяльність. Перше оповідання Кобринської «Пані Шумінська» вийшло у 1883 р. Повернувшись до Галичини (жила в Белелуї, Станіславі, Болахові, Львові), Кобринська продовжила письменницьку працю. Підготувала й видала власним коштом у червні 1887-го альманах «Перший вінок» – антологію жіночої творчості. На сторінках альманаху вміщені прозові, поетичні та публіцистичні твори сімнадцяти жінок-письменниць з усієї України.

Наталя Кобринська організувала видавництво «Жіноча бібліотека» й випустила три книги альманаху «Наша доля». 1912 року вона відновила діяльність «Жіночої бібліотеки», першим випуском якої став переклад чеської письменниці Кароліни Светли «З наших боїв і змагань». 1918 р. Кобринська підготувала збірку «Воєнні новели», до якої ввійшли твори «Кінь», «На цвинтарі», «Брати», «Свічка горить», «Полишений» та досі не знайдені «Тіні», «Лист», «Чи випадок», «З-під гуку гармат». Останні роки життя Наталя Кобринська провела в голоді та злиднях. Повертаючись зі Львова, письменниця в дорозі заразилася тифом й померла.

9 червня 1919 року Євген Петрушевич став уповноваженим диктатором Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). На початку червня 1919-го польська армія захопила майже всю Галичину, за винятком території між Дністром і нижнім Збручем. Критичне становище ЗУНР і загроза втрати державності призвели до відставки уряду Сидора Голубовича. 9 червня УНРа передала всю повноту військової і цивільної влади Євгенові Петрушевичу. Керівництво УНР розцінило це рішення як прояв сепаратизму і Петрушевича виключили зі складу Директорії. Наприкінці червня польська армія перейшла в наступ. Відділи УГА 16-18 липня 1919-го перейшли за р. Збруч, після чого територію ЗУНР окупувала Поль-

ща. Фактично диктатура тривала трохи більше місяця. Хоча формально Євген Петрушевич не склав диктаторських повноважень до кінця існування ЗУНР.

10 червня 1911 р. на Черкащині народився Петро Вескляров (1911–1994), актор театру й кіно, телеведучий «Вечірньої казки», якого діти називали Дід Панас. Захоплення театром у Петра Вескляра розпочалося з тальнівського драматичного гуртка. Там його помітили артисти Черкаського театру, які приїжджали до Тального. Вони запросили Весклярова до Черкас. Протягом 1932–1940 років він був актором Черкаського робітничо-селянського театру. 1941-го Петра Весклярова призначили у військовий театр Південно-Західного фронту, у складі якого потрапив у оточення і опинився у фільтраційному таборі. Згодом Весклярову вдалося дістатися окупованого гітлерівцями Києва. Тут він влаштувався на роботу на залізницю, де організував театральний гурток.

Із поверненням радянської армії актора відправили до Луцька – у Волинський український музично-драматичний театр імені Тараса Шевченка, де він працював до 1959 року. І де було зіграно чимало вдалих ролей – Миколу Задорожного з «Украденого шастя», Командора з «Камінного господаря», Горюхого з «Ревізора», Монтанеллі з «Овода». Талановитого актора почали запрошувати на зйомки у фільмах. Згодом Петро Вескляров переїздить до

столиці, де активно знімається, здебільшого в ролях другого плану. У кіно його доробок нараховує понад двадцять фільмів. Серед них: «Олекса Довбуш», «Лісова пісня», «Циган», «Вій». Остання його стрічка «Забудьте слово "смерть"» датована 1979 роком, у цей час Петро Вескляров вже активно виступав у ролі Діда Панаса.

На українському радіо в 1950-х роках з'явився Дід Панас, який читав дітям казки на ніч. Ім'я цього першого актора, з'ясувати не вдалося. Але відомо, що той чоловік уже був у віці, отож йому стали шукати заміну. І знайшли її в особі Петра Весклярова. Він продовжив заколисувати малечу під уже відомим псевдонімом Дід Панас. Наприкінці шістдесятих Дід Панас з'явився на телебаченні.

Незмінна сорочка-вишиванка та україномовні казки (їх тексти Вескляров часто писав сам) нерідко потрапляли «під роздачу» в часи боротьби з націоналізмом. У сімдесяті роки навіть було кілька спроб закрити програму або замінити Діда Панаса кимось іншим. Проте обурені глядачі завалювали редакцію листами і вимагали повернути улюбленого казкаря на екран. З 1988-го Діда Панаса в ефірі таки не стало. Однак, ще кілька років він спілкувався на творчих зустрічах із своїми найвідданішими шанувальниками – дітьми.

Сторінку підготувала
Олена ГУМЕНЮК

САМОРОЗВИТОК

Українські ютуб-канали про кіно

Продовжуємо знайомити вас із корисними українськими онлайн-ресурсами. Цього разу сконцентруємось на відеоблогах на ютубі, присвячених світу кіно та подіям в Україні.

Останні роки в Україні були дуже продуктивними в плані нових українських стрічок. Прем'єра за прем'єрою на екранах почали з'являтися фільми різного жанру і тематики: історичні, драми, комедії, фентезі і мультфільми. Спочатку згодом українцям хотілося переглядати усі без винятку фільми. Але трохи згодом у глядачів почав формуватись певний смак і критичне мислення, а в інтернеті набули популярності огляди, рецензії та відгуки на фільмові новинки, які допомагають краще зорієнтуватись у стрімкому світі сучасного українського кіно. Щодо світових прем'єр — тут також нелегко збагнути, що заслуговує на нашу увагу, а що ні. Іноді краще витратити кільканадцять хвилин на перегляд цікавого та дотепного відгуку, аніж дві години на відверто погане кіно.

«Geek Journal»

Деколи я не встигаю стежити за усіма українськими новинками, зокрема популярними блогами. Рік тому до мене в гості зі Львова приїхав друг і ввічлив на ютубі канал «Geek Journal», а коли я запитала, що це таке, друг зробив «квадратні» очі і сказав: «Ти не знаєш хто такий Тайлер Андерсон?» Я подумала спочатку, що то якийсь іноземний науковець, а виявилось, це популярний український кіноблогер.

Тайлер Андерсон, що насправді є Олексієм із Запоріжжя, фармацевтом за освітою, чотири роки тому почав разом із своєю дівчиною Юліаною знімати відеоогляди на фільми. Олексій виступає

у ролі сценариста та ведучого, а Юліана — операторки.

▲ Тайлер Андерсон

Фото з фейсбук-сторінки «Geek Journal»

Псевдонім собі блогер обрав не випадково. Його улюблені фільми — «Бійцівський клуб» (ключовий персонаж — Тайлер) та «Матриця» (головний герой — Нео або Томас Андерсон). Щодо назви блогу, то гік (англ. — geek) — це людина, захоплена сучасними технологіями (зазвичай комп'ютерами і гаджетами). Згодом поширилося й інше значення слова: людина, що цікавиться популярною субкультурою.

Спочатку Тайлер Андерсон записував динамічні віорецензії лише на світові та українські фільми, згодом — на серіали, а потім додалися до списку й ігри.

Зараз канал «Geek Journal» має понад 63 тис. підписників, а сам Тайлер є вже досить впізнаваною особистістю серед українців. У чому секрет успіху кіноблогу? Тайлер Андерсон — досить харизматичний, а в його віорецензії вплетені різні кумедні вставки, жарти, іноді цілі міні-сценки, присвячені різним стрічкам. Варто зазначити, що попри легкість та іронічність влогу, Тайлер є доволі критичним, а часто просто нещадним у своїх відгуках до кінострічок, як світових, так і українських. Особисто мені здалося, що на каналі більше негативних відгуків, ніж схвальних, особливо на українські новинки, але,

можливо, це суб'єктивне враження. «Geek Journal» — не лише відеоблог із рецензіями на різні кінопродукти, це ще міні-шоу, «театр одного актора» — досить вдалий та інформативний.

Знайти канал на ютубі можна, вписуючи у пошуку «Geek Journal».

«Загін кіноманів»

Дещо в іншому форматі на ютубі існує канал «Загін кіноманів». Веде канал молодий актор, ведучий, кінокритик Віталій Гордієнко. Влог сконцентрований саме на українському кіно. «Загін кіноманів» складається не лише з оглядів кінопрем'єр, також він повноцінно і різносторонньо веде нас «за куліси» українського кінематографу. Тут ми знайдемо цікаві документальні роботи, наприклад, про українських зірок, що дублюють фільми та мультики, або ж цілі відеоісторії, присвячені знаковим

▲ Віталій Гордієнко

Фото з фейсбук-сторінки «Загін кіноманів»

особистостям українського кіно (радімо подивитися випуск про режисера Ахтема Сеїтаблаєва). Також канал багатий на різноманітні топи фільмів, свіжі матеріали з важливих українських кіноподій. Якщо ви хочете орієнтуватись у світі новин українського кіно, то «Загін кіноманів» — це ідеальний вибір. Усі відео зроблені дуже якісно та професійно, змудитись під час перегляду просто неможливо. Канал швидко набирає популярність і зараз має вже понад 25 тис. підписників.

Вводите у пошуку на ютубі «Загін кіноманів» — і насолоджуєтесь цікавинками українського кіно.

Сергій Притула

Фото з фейсбук-сторінки Сергія Притули

Доволі свіжим на ютубі є канал Сергія Притули. Більшості українцям Сергія представляти не треба, але все ж напишемо про нього декілька слів. Сергій Притула — це людина-оркестр, він є теле- і радіоведучим, шоуменом, коміком, актором, а також волонтером. Сергій постійно присутній в українському теле- та інтернет-просторі. Останнім часом він вирішив ще й стати влогером, тож регулярно веде свій канал на ютубі. До нашого рейтингу він потрапив не лише тому, що у світі українського кіно є частим гостем, але й тому, що його влог може бути дуже корисним для українців закордоном, які б хотіли орієнтуватись у світі українських новин із різних сфер, не лише культурної. Сергій Притула у притаманній йому дотепній та легкій манері розповідає на своєму каналі про найрізноманітніші речі, починаючи від серйозних політичних подій та важливих суспільних проблем і закінчуючи рейтингами книг, фільмів та серіалів. Влог Сергія Притули універсальний тим, що, дивлячись його, ви відпочиваєте, але водночас дізнаєтесь багато корисного та нового з України.

Щоб знайти Сергія і насолоджуватись його гумором та цікаво поданою інформацією, введіть у пошуку ютубу «Сергій Притула» і за бажанням станьте одним із його 114 тисяч підписників. ■

Дарина ПОПІЛЬ

ЮВІЛЕЙ

Роман Шагала

Народився 22 травня 1930 року в Аксманічах Перемиського повіту в сільській сім'ї Василя Шагали та його дружини Марії (уродженої Баран). Там же закінчив чотири класи початкової школи. У липні 1945 року Романа прийняли до II класу української чоловічої гімназії у Перемишлі. Після трьох місяців мусив перервати навчання, бо школу ліквідували, а вчителів депортували до України.

У 1947 році після акції «Вісла» Роман Шагала поселився у Дзярнівках Великих (нині Дзярни) у повіті Суш в Ольштинському воєводстві, де його батьки отримали господарство. У 1950-51 навчальному році був учнем II класу вечірньої державної середньої професійної школи в Ілаві.

У 1955-56 році почав навчатися на факультеті молочного виробництва Вищої сільськогосподарської школи в Ольштині. Від 1956 року був діячем ольштинського кола Українського суспільно-культурного товариства. У 1957-58 роках працював штатним секретарем воєводського відділу УСКТ. Долучився до організації, зокрема, виставки українських вишиванок та концерту українського хору для мешканців Ольштина та околиць. Навчання Роман закінчив 1961 року як дипломований інженер з молочарства.

У березні 1961 року Роман Шагала почав працювати у воєводському відділі Центральної асоціації молочних кооперативів у Лодзі. У квітні 1963 року його призначили віцепрезидентом правління воєводської асоціації гмінних кооперативів «Селянська самодопомога» («Samorotoc Chłopska») у Лодзі. У липні 1973 року був обраний

головою управління воєводської Асоціації молочних кооперативів у Лодзі. У 1965-75 роках працював на суспільній роботі в ощадно-позичковому кооперативі, протягом двох каденцій був членом Ради воєводського відділу цього кооперативу, а потім — її головою. Після реорганізації Роман був головою Ради відділу банку харчової промисловості, а також членом Ради воєводської асоціації виробничих кооперативів.

Уже працюючи у молочному виробництві, у 1975-76 роках Роман був головою Наглядової ради воєводської асоціації гмінних кооперативів «Селянська самодопомога» в Лодзі. У 1976 році його призначили членом Наукової ради Інституту молочної промисловості у Варшаві, а в січні 1978 року — першим заступником генерального директора Центрального управління молочної промисловості. Після перезапуску діяльності цієї інституції Романа Шагалу обрали віцепрезидентом управління.

Відзначений Срібним хрестом за заслуги (1968), Кавалерським (1974) та Офіцерським хрестом Ордена відродження Польщі (1983). Від Міністерства закордонних справ України, а саме посольства України у Польщі, Роман Шагала отримав диплом із подякою за «важливу

особисту участь в об'єднанні української громади, збереженні української мови, культури і традиції, а також — за розвиток українсько-польської співпраці» (2009).

У 1990 році достроково вийшов на пенсію та зайнявся пошуком матеріалів про життя українців у Варшаві та на Мазовії, історію рідного села, українську кухню та пов'язані з нею звичаї.

Роман Шагала — автор таких видань: «Православний цвинтар на Волі у Варшаві. Українські поховання. Путівник», Варшава 2002 (у співавторстві з Олександром Колянчуком); «Українська кухня по-польськи», Варшава 2004; «Аксманічі. Село у клоковицькій парафії Перемиського повіту», Варшава 2008 (у співавторстві з Анджеєм Кшивіцьким) — український переклад цієї книги вийшов у 2010 році у Львові; «Українці у Варшаві», Варшава 2010 (у співавторстві з Омеляном Вішкою).

Окрім цього, у доробку Романа Шагали — публікації на українську тематику, надруковані в «Українському альманасі», «Нашому слові» та польському виданні «Gazeta Wyborcza». Роман — член Українського історичного товариства у Польщі, від самого початку існування інституції є головою Ревізійної комісії. ■

Олександр КОЛЯНЧУК

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

Василь Гайдамака, «Козацький степ», Український пріоритет, Київ 2019, 174 ст.

Історія Таврійського краю у книзі Василя Гайдамаки: від козацтва і до сьогодні

Художньо-історичний нарис «Козацький степ» Василя Гайдамаки одразу привернув мою увагу і назвою, і зображенням козака на коні на обкладинці (робота «Стій! Випала люлька з табаком» Олександра Герасимова). Я завжди по-особливому ставився до козацтва, хоча ніколи не бував у степах України та прожив поза Батьківщиною все життя. Моїм обмеженим джерелом знань були переважно курси з історії, поеми Тараса Шевченка та принагідна література. Цікаво було також довідатися більше про автора книги — рід Василя походить від козаків-степовиків Кизи-Кермену на Херсонщині (тепер Берислав), де його прадід Родіон Гайдамака в царські часи був писарем у козацькому коші, а дід — козацьким старшиною. Батько письменника у радянські часи був будівельником, а сам Василь Гайдамака став військовим моряком-підводником. Він — полковник медичної служби, журналіст, поет, прозаїк, мариніст, родом з Херсону.

Події в книжці розгортаються переважно на тлі розмови батька Василя з сином Сергієм, який приїхав з Нижнього Новгорода (Росія) на відпочинок. Сергій виріс на Далекому Сході, служив у Тихоокеанському військово-морському флоті, одружений з росіячкою, яка говорить лише російською мовою, але розуміє українську. Усе немовби перегукується з легендою про євшан-зілля. Батько хотів показати синові красу рідної землі — безмежний степ, який описували українські письменники, розповісти йому про найважливіші події в історії України, яких син не знав, бо вони замовчувалися та фальсифікувалися за радянських часів і досі забороняються в Росії. Письменник пояснює, як історики та політики досягають цього, наводячи приклади, зокрема, про «руську» Анну Ярославну — дочку київського князя Ярослава Мудрого, яка була королевою Франції. Відомо, що саме Україна, а не Росія, є спадкоємницею і наступницею Київської Русі. Так одна країна — підсумовує автор — цинічно краде в іншої історію, науку, культуру, приписує собі чужих вчених, митців, навіть святих.

Василь Гайдамака змальовує козацький степ як символ волі, боротьби за свободу і незалежність України, як уособлення краси і гармонії, різнобарвних і чарівних пейзажів. Батька й сина єднають однакові погляди на життя та на історичні події, служба у збройних силах, фахова медична освіта й профе-

сія військового лікаря. Обоє цікавляться козацьким минулим Таврійського краю. Батько показує синові родинні світлини, кам'яні козацькі хрести предків на цвинтарі, розповідає про смерть прадіда Родіона під час Голодомору. Багато про що Сергій дізнається вперше. Герої відвідують Кам'янську Січ і могили кошового отамана Костя Гордієнка. Гарним доповненням до книги стала мапа дніпрових порогів і розташування Січі в різні періоди її існування. Про Херсон Василь Гайдамака говорить: «Це рідне мені місто, яке я самовіддано й вірно люблю. Тільки одна його назва чого варта — грецького походження, від назви Херсонес — древній Корсунь, де князь Володимир прийняв хрещення».

Автор нагадує, що «коли у США приймали Конституцію, то спирались на перший в Європі демократичний конституційний документ 1710 року, який розробляв гетьман Пилип Орлик і запорозькі козаки на чолі з Костем Гордієнком. Вони були патріотами України і виступали проти московського насильства». Окрім цього, батько рекомендує синові різні публікації про козацьке минуле: «Оповідання про славне Військо Запорозьке низове», «Хто є хто в українській історії», «Повернення отаманів гайдамацького краю», «Народна пам'ять про козаків». Сергій з дружиною також вперше дізнаються, що в серпні 1941 року, під час відступу радянських військ, сапери за наказом командування підірвали Дніпровську ГЕС (частину гідроелектростанції). Ані місцеве населення, ані армію не попередили про небезпеку. Піднялася гігантська двадцятиметрова хвиля, в одну мить загинули радянські військові, що йшли по дамбі. Хвиля знесла нижню частину Запоріжжя, знищила села вздовж Дніпра. Історики вважають, що тоді загинули від двадцяти до ста тисяч людей.

У книзі Василя Гайдамаки вражає розповідь про долю інвалідів війни, які «своїм каліцтвом псували картину щасливого радянського життя». Перед святкуванням 70-річчя Сталіна 1949 року їх раптом не стало — забрали у казенні притулки. «Інших жебраків, які втратили здоров'я в ім'я перемоги, звезли за одну ніч на залізничні станції, відібравши паспорти й солдатські квитки, та відправили в Сибір або на острів Валаам на Ладозькому озері, де вони нікому не були потрібні. Є свідчення, що частину калік відвезли в степи Казахстану й, викинувши з товарних вагонів, розстріляли з автоматів». Автор доречно зауважує, що «хто-хто, а КДБ-шник Путін повинен знати страшну правду цього острова, як і інші злочини сталінського режиму. Попри це, сталінізм у Росії відроджується і влада цьому явно сприяє».

Василь Гайдамака стверджує, що раніше успіхи українців у різних сферах навмисне замовчувалися. Так, усі знають про те, що першу у світі пересадку серця здійснив Крістіан Бернгард 1967 року, але херсонський хірург — головний лікар обласної лікарні Юрій Вороний — 1933 року зробив першу у світі операцію з пересадки нирки, однак ані пам'ятника, ані пам'ятної дошки, ані музею досі немає; на його честь не названа жодна лікарня. Росіяни люблять приписувати своїй культурі талановитих людей: режисера Сергія Бондарчука, актора і режисера Євгена Матвєєва, навіть класика українського кіно Олександра Довженка кремлівські керівники не дозволили поховати в Україні.

Підсумовуючи, Василь Гайдамака прогнозує, що «розпад Російської імперії, названої федерацією, — це закономірність», і обурюється через окупацію частини Донбасу та Криму.

Автор з повагою пише про свого земляка — поета Яра Славутича з Канади, який «рідному краю присвятив чимало поетичних шедеврів». Засуджує, однак, драматурга Олександра Корнійчука за його п'єси «Загибель ескадри», «Платон Кречет» — усі в душі соціалістичного реалізму. За це йому дали звання академіка та Героя праці, п'ять сталінських та ленінських премій, а його дружина Ванда Василевська отримала ще три сталінські премії. Серед письменників ходила поговорка: «Корнійчук і Ванда — не сім'я, а банда».

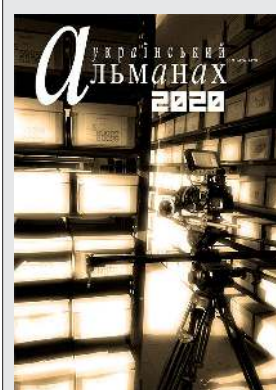
Стан післяреволюційних сил початку XX століття описав драматург Микола Куліш, який також походить із Херсонщини. За написане його розстріляли 1937 року на Соловках. Приводом до арешту української еліти — нагадує Василь Гайдамака — були звинувачення у нібито приналежності до таємних антирадянських організацій. Цих людей знищували тільки за те, що вони — українці, що розмовляли українською мовою, писали або говорили правду. Юрій Мушкетик — голова Національної спілки письменників — наводить такі дані: «зі 650 українських літераторів у 1937 році залишилось 36. Решту розстріляли або закатували у таборах». Ще 1930 року в Харкові відбувся «розстріляний з'їзд», на якому вбили усіх делегатів — 337 кобзарів, їхніх малолітніх поводирів, лірників і співців. Кобзарів знищували і в інших містах за звинуваченнями у «націоналізмі» — уточнює Василь Гайдамака.

Його вражає заява маршала Жукова про українців, які не змогли евакуюватися 1941 року і залишилися в окупації: він сказав, що цих людей треба виселити до Сибіру, «щоб там будували свою Україну».

Ще один цікавий розділ книги — «Кремлівська фальсифікація історії». З нього читач дізнається, що 1492 року під стінами Тягинської фортеці українські козаки дали перший бій туркам. Василь Гайдамака також вказує на пропаганду Володимира Путіна, який у розмові з американським президентом Джорджем Бушем заявив, що «Україна — це не держава», а пізніше на пресконференції в Москві знову повторив, що «України як такої ніколи не було». Вона, мовляв, з'явилася тільки після Жовтневої революції за радянської влади. Путін розуміє, що велика імперія повинна мати довгу історію. Саме тому Росія тепер намагається привласнити собі Київську Русь. Російські політики «забувають» про існування Запорізької Січі, яка мала ознаки державності та яку знищила цариця Катерина II 1775 року, замовчують існування Гетьманщини, яку ліквідував царат 1784 року, та проголошення 1918 року Української Народної Республіки, зруйнованої більшовицькою Росією.

Книжка написана багатою українською мовою, проілюстрована картами та фотографіями. Трапляються, шоправда, деякі мовні недоліки, наприклад, «рибак» замість «рибалка», «заклучні слова» замість «прикінцеві слова», «мясом» (без апострофа), «мад'яр» (з апострофом) тощо. Однак ці недоліки жодним чином не применшують значення книги. ■

Микола ДУПЛЯК

Вийшов річник Об'єднання українців у Польщі «Український альманах»

Видання наповнене цікавими матеріалами про недалеке минуле, сучасність, а навіть представлене статтями, в яких можемо знайти короткотермінове прогнозування поточних процесів.

Статті на історичну тематику багаті на матеріали з архіву совєцьких спецслужб. Читач матиме змогу побачити архівні матеріали, прочитати окремі документи совєцьких органів безпеки.

Про історію української громади на Підляшші у своїй статті пише білостоцький журналіст Славомір Савчук.

Тематика польсько-українських відносин представлена кількома статтями. Автори висвітлюють різні аспекти і бачення двосторонніх відносин.

Факт повернення в Україну 35-ти політичних в'язнів Кремля — одна з ключових подій у минулому 2019 році. Журналіст Олександр Сущенко наголошує, що мали б робити громадські активісти для того, щоб допомогти себе захистити тим українцям, які і далі перебувають у російському полоні.

Оскільки в польських медіа про Україну говориться менше, то для читачів «Українського альманаху» буде цікаво прочитати про одну з технологій, яка супроводжувала передвиборчу кампанію. У статті професорки соціології Наталії Рябінської, на основі дослідження змісту популярного українського комедійного шоу «Вечірній квартал», ідеться про політичні жарти «Кварталу». Авторка пише про те, з чого і кого в українській політиці сміялись/висміювали кварталівці та чому політичний гумор у їхньому виконанні є важливим для розуміння «феномену Зеленського» на виборах навесні 2019 року.

В «Альманасі» представлено нові видання як в Україні, так і в Польщі, на тему історії Польщі, української меншини та минулого і сучасного у польсько-українських відносинах. Останнім матеріалом «Альманаху» є опис акцій допомоги українській громаді України. Війна Росії проти України триває, різні акції української громади з Польщі допомагають Україні відстоювати та боронити свою незалежність і це дуже важливо для боротьби України.

Ціна 1 примірника **30,00 зл.** (висилка поштою — 8,00 злотих).

Замовлення просимо надсилати на адресу TОВ «Тирса»:

TYRSA Sp. z o.o., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

email: **tyrsa@hot.pl** тел. **+48 [22] 679 95 47**

або вплачуючи рівновартість кількості замовлених примірників на банківський рахунок:

TYRSA Sp. z o.o., Warszawa Nr 95 1160 2202 0000 0000 3170 4029

чи поштовим переказом, з позначенням, скільки примірників замовляється.

Трьом братам Потічним – на многії та благії літа

Другого червня Андрію, Петру та Володимирі Потічним виповнилося 90 років.

Великі сини великого народу, одні з небагатьох, хто пережив трагедію у Павлокомі, вони все своє життя присвятили Україні – у підпільній боротьбі, науковій роботі та невинній організації допомоги. Достойні та молоді душою ювіляри дають нам всім приклад того, як треба гідно жити, а майбутнім поколінням – як зберігати рідну мову.

Многії та благії Вам літа!

Діти, онуки, правнуки, родина та друзі з Канади та Польщі

Головна управа Об'єднання українців у Польщі оголошує набір на практику/стажування у свій офіс.
Охочих просимо писати на електронну пошту: zuwpzg@o2.pl та sekretariat@ukraina.com.pl. Кандидатів оберуть на основі надісланих CV. Стажування проходитиме за адресою: Kościeliska 7, 03-614 Warszawa. Для практики передбачений один місяць. Вона неоплачувана, однак гарантується місце проживання. Після закінчення 30-денного терміну можна буде обговорити подальші перспективи та форми співпраці. Будемо раді спільній роботі.

Головна управа ОУП

27 травня 2020 року
Лідія Колянчук
відзначила свій ювілей

80 - ЛІТТЯ

Шановна ювілярко,
З нагоди 80-ліття бажаємо Вам усілякого добра, здоров'я, подальшої успішної праці та щоденної радості.
Дякуємо за участь у громадській діяльності, підтримку культурних, художніх, освітніх заходів у перемиському Народному домі. Ви захоплюєте людей – тим, як ділитесь своїми талантами з громадою, зберігаєте пам'ять та спадщину предків, цікаво та емоційно розповідаєте про минуле. Нехай Ваша посмішка, сила та сонячна вдача ніколи Вас не покидають!

Перемиський відділ
Об'єднання українців у Польщі,
Фонд «Український Народний дім у Перемишлі»

Перемиський відділ
Українського лікарського товариства у Польщі
бажає
багаторічній очільниці організації
Лідії Колянчук
міцного здоров'я, задоволення від щоденного професійного та родинного життя, оптимізму та подальшої активної й успішної роботи задля збереження та поширення української, лемківської традицій у Польщі.

Ваші колеги та учні

Греко-католицька спільнота в Ельблонзі
будує нову святиню.
З цією метою проводимо різні заходи,
щоб зібрати кошти.

Від імені спільноти греко-католицької парафії Народження Св. Івана Хрестителя в Ельблонзі парох о. митрат Андрій Сорока просить про вплати:

Parafia Greckokatolicka w Elblągu
ul. Poznańska 2a
Bank PeKaO S.A. I oddział w Elblągu
87 1240 1226 1111 0000 1404 5318

Фонд розвитку демократії, освіти, культури та активізації (ДЕКА), який керує Початковою школою № 2 ім. Тараса Шевченка у Білому Борі, організовує набір учнів до школи на 2020/2021 навчальний рік.

Якщо ви зацікавлені у навчанні у школі, зв'яжіться з нами за тел. 94-37-39-026, 94-37-39-020, 511-533-505 або електронною поштою: zs2bb@op.pl.

На сайті sp2bbog.eu можна завантажити наступні документи:

1. Умови прийому учнів до школи.
2. Двомовну заяву до школи.
3. Заяву на місце в гуртожитку.
4. Заяву батьків про включення дитини до вивчення мови національної меншини в початковій школі.
5. Заяву на медичне страхування для іноземців.
6. Згоду на переїзд дитини до гуртожитку.
7. Батьківську згоду на виїзди, організовані школою.

Необхідні документи:

- ▶ заява про вступ до школи (додаток 1),
- ▶ заява на поселення в гуртожиток (додаток 2),
- ▶ номер PESEL учня,
- ▶ 3 фотографії (підписані іменем та прізвищем і датою народження),
- ▶ фотокопія вашої медичної картки,
- ▶ скорочена копія свідоцтва про народження,
- ▶ копія декларації про вибір лікаря первинної медичної допомоги.

Фонд ДЕКА створив спеціальний фонд стипендій для учнів, що мають рівень навчання вище середнього та досягають успіхів в освіті, але потребують фінансових ресурсів для продовження навчання. Допомогу отримують учні шкіл з українською мовою викладання у Білому Борі.

Школа також адресує свою пропозицію дітям мігрантів з України, які працюють у Польщі, особливо в Західнопоморському та Поморському воєводствах. Для учнів з України ми пропонуємо заняття українською мовою, а також додаткові уроки польської мови, щоб вони могли швидко акліматизуватися у Польщі. Школа безкоштовна! Також ми надаємо гуртожиток з цілодобовим харчуванням за дуже низькими цінами.

Nasze Slovo

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Łesia Korostejewycz.

Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Janusz Bakunowicz (Bielsk Podlaski), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Anastasija Kanarska (Lwów), Piotr Andrusieczko (Poznań, Kijów), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławskie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Mikołaj Pipka (Przemyśl), Olena Humeniuk (Kijów), Kateryna Semchuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,
E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,
Internet: http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slovo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2700 egz.

Pismo dofinansowane ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN, EURO, CAD:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl

Eventualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

Передплата «Нашого слова» на 2020 рік ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	4,00 зл + поштові оплати	85,00 зл	170,00 зл	340,00 зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	4,00 зл без поштових оплат	52,00 зл	104,00 зл	208,00 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	4,00 зл + поштові оплати	95,00 зл	190,00 зл	380,00 зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	4,00 зл без поштових оплат	52,00 зл	104,00 зл	208,00 зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА	
290,00 зл	580,00 зл
64,00 фунти 73,00 євро	128,00 фунтів 145,00 євро
АВІАПОШТА	
340,00 зл	680,00 зл
75,00 фунти 85,00 євро	150,00 фунтів 170,00 євро

КАНАДА

Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА	
290,00 зл	580,00 зл
113,00 дол КАНАД.	225,00 дол КАНАД.
АВІАПОШТА	
340,00 зл	680,00 зл
128,00 дол КАНАД.	255,00 дол КАНАД.

США, АВСТРАЛІЯ

Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА	
290,00 зл	580,00 зл
83,00 дол США	165,00 дол США
АВІАПОШТА	
340,00 зл	680,00 зл
98,00 дол США	195,00 дол США

